

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา
กรณีศึกษา สับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

Factors Affecting Farmers' Decision to Enter Contract Farming System:
A Case Study of Pineapple in the Western Region of Thailand

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 119
สิงหาคม 2563

THE 10TH REGIONAL OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS
MINISTRY OF AGRICULTURE AND COOPERATIVES
AGRICULTURAL ECONOMICS RESEARCH NO. 119
AUGUST 2020

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบ
เกษตรพันธสัญญา กรณีศึกษา สับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

โดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา และทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่าง 300 ครัวเรือน ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี เพชรบุรี และกาญจนบุรี และโรงงานแปรรูปสับปะรด 2 แห่ง โดยใช้แบบจำลองโลจิสติกในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา คือ (1) สัดส่วนที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานที่มีเอกสารสิทธิ์ (2) การได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (3) ราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (4) ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (5) ผลผลิตต่อไร่สับปะรดโรงงาน (6) การขึ้นทะเบียนเกษตรกร และ (7) ระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับการรับรู้ถึงข้อมูลพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในระบบเกษตรพันธสัญญาในระดับน้อย จึงไม่เห็นความสำคัญของระบบเกษตรพันธสัญญา โดยเกณฑ์ในการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา ส่วนใหญ่เกษตรกรพิจารณาจากราคาที่ตกลงกันเป็นราคาประกันขั้นต่ำและปริมาณของผลผลิต

ด้านโรงงานแปรรูปสับปะรด พบว่า ผู้ประกอบการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ในระดับมาก ซึ่งโรงงานแปรรูปสับปะรดที่มีการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 เห็นว่าระบบเกษตรพันธสัญญามีผลดีและเป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถช่วยในการวางแผนการผลิตได้ ในขณะที่โรงงานแปรรูปสับปะรดที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เห็นว่าการทำระบบเกษตรพันธสัญญามีประโยชน์น้อย เนื่องจากโรงงานแปรรูปสับปะรด และเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานไม่ได้ถูกควบคุมให้ต้องอยู่ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา ทำให้การควบคุมการปฏิบัติตามสัญญาเป็นไปได้ยาก หากราคาสับปะรดในตลาดมีความผันผวน อาจก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างกัน

ผลการศึกษามีข้อเสนอแนะให้หน่วยงานในพื้นที่เร่งให้ความรู้ความเข้าใจระบบเกษตรพันธสัญญาแก่เกษตรกร เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญ รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามระบบเกษตรพันธสัญญาระหว่างเกษตรกรและโรงงานแปรรูปสับปะรดให้เป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ภาครัฐควรมีมาตรการสนับสนุนและให้สิทธิพิเศษแก่เกษตรกรและโรงงานแปรรูปสับปะรดที่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญา เช่น การสนับสนุนเงินทุนในรูปแบบเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำและเบี้ยประกันภัยพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น

คำสำคัญ: ระบบเกษตรพันธสัญญา, สับปะรด

Abstract

The objectives of this research were to study factors affecting the decision of pineapple growers in the western region of Thailand for entering contract farming system including attitudes of farmers. Data were collected from a sample of 300 farmers in Prachuap Khiri Khan, Ratchaburi, Phetchaburi and Kanchanaburi Province and 2 pineapple processing factories. The Logit model was used for data analysis.

It was found that factors affecting farmers' decision to enter contract farming system were as follows: (1) proportion of land ownership, (2) certification of Good Agricultural Practices standards, (3) average selling prices in the past year, (4) sizes of pineapple planted area, (5) yields of pineapple, (6) farmer registration, and (7) product delivery period. However, farmers' understanding of the Contract Farming Promoting and Development Act, B.E. 2560 (2017) was at low level. Most of farmers decided to enter contract farming system by considering guaranteed prices and product quantities.

The findings indicated that entrepreneurs of pineapple processing factories had much knowledge and understanding of the Contract Farming Promoting and Development Act, B.E. 2560 (2017). Registered pineapple processing factories as agricultural entrepreneurs under the Act viewed that contract farming system was useful and helpful for production planning; whereas unregistered pineapple processing factories believed that contract farming system was less useful because both factories and farmers were not controlled under the Act, therefore, keeping the two parties in line with contracts regulations was rather difficult. If market prices for pineapple fluctuated, advantages and disadvantages might occur between farmers and factories.

The study suggested that local agencies should provide more knowledge and understandings of contract farming system for farmers, and be coordinator between farmers and pineapple processing factories to concrete their operation under the contract farming system. Moreover, government sector should set up support measures and privileges for the two parties who entered into the contract farming system, such as low interest loans and agricultural insurance premiums.

Key words: Contract Farming System, Pineapple

คำนำ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา กรณีศึกษา สับปะรดโรงงานภาคตะวันตก เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงาน ภาคตะวันตก ตลอดจนทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก และโรงงานแปรรูปสับปะรด ที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีส่วนในการตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาของ เกษตรกร และโรงงานแปรรูปสับปะรด สำหรับเป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำมาตรการเพื่อให้เกษตรกร และโรงงานแปรรูปสับปะรด มีความสนใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น และเป็นแนวทางในการ เพิ่มศักยภาพการผลิตให้มีคุณภาพและปริมาณตรงกับความต้องการของตลาด ช่วยให้เกษตรกร และโรงงานแปรรูปสับปะรด ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาระบบการเกษตรภายใต้ระบบ เกษตรพันธสัญญาที่ดี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ขอขอบคุณ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงาน ผู้นำหมู่บ้าน โรงงานแปรรูปสับปะรดในพื้นที่ ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี เพชรบุรี และกาญจนบุรี ที่ให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ทั้งนี้ขอขอบคุณ คณะกรรมการพิจารณาโครงการวิจัย สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยชี้แนะทางด้านการปรับปรุงเอกสารวิจัยฉบับนี้ จนทำให้เอกสารวิจัยเรื่องนี้สำเร็จไปด้วยดี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สิงหาคม 2563

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(ข)
Abstract	(ค)
คำนำ	(ง)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญตารางผนวก	(ฉ)
สารบัญภาพ	(ญ)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.5 วิธีการวิจัย	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	8
2.1 การตรวจเอกสาร	8
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	11
บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป	21
3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร	21
3.2 ผู้ประกอบการโรงงานแปรรูป	33
บทที่ 4 ผลการวิจัย	36
4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการทำเกษตรพันธสัญญา	36
4.2 ทักษะคติของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภาคตะวันตกที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560	40
4.3 ทักษะคติของโรงงานแปรรูปที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560	42
4.4 เกณฑ์การตัดสินใจและไม่ตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา	42
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	47
5.1 สรุป	47
5.2 ข้อเสนอแนะ	50
บรรณานุกรม	51

(ฉ)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก	54
ภาคผนวกที่ 1 สถานการณ์การผลิตสับประรดของประเทศไทย	55
ภาคผนวกที่ 2 ระบบเกษตรพันธสัญญา	60
ภาคผนวกที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบ เกษตรพันธสัญญา กรณีศึกษา สับประรดโรงงานภาคตะวันตก	77
ภาคผนวกที่ 4 ผลการศึกษาจากการใช้โปรแกรมทางสถิติบนคอมพิวเตอร์ (EVIEWS)	81

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตสับปะรดโรงงานของประเทศไทยปี 2560	1
ตารางที่ 1.2 เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตสับปะรดโรงงานของภาคตะวันตก ปี 2560	2
ตารางที่ 1.3 จำนวนตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในภาคตะวันตก	6
ตารางที่ 2.1 ทิศทางความสัมพันธ์ของการตัดสินใจของเกษตรกรกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	19
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	22
ตารางที่ 3.2 การผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	23
ตารางที่ 3.3 การขึ้นทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	24
ตารางที่ 3.4 การรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	25
ตารางที่ 3.5 มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพีช (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	25
ตารางที่ 3.6 การรับทราบความรู้อาเซียนด้านวิชาการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	26
ตารางที่ 3.7 การถือครองที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	28
ตารางที่ 3.8 เอกสารสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	29
ตารางที่ 3.9 เนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรในและนอกเขตชลประทาน	30
ตารางที่ 3.10 เงินลงทุนของเกษตรกรในการปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	31
ตารางที่ 3.11 การจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก	32
ตารางที่ 3.12 การจำหน่ายผลผลิตสับปะรดโรงงานของเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย	32
ตารางที่ 3.13 การจำหน่ายผลผลิตสับปะรดโรงงานของเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย	33
ตารางที่ 3.14 ความต้องการด้านคุณภาพและปริมาณของผลผลิตของโรงงานแปรรูป	35
ตารางที่ 4.1 ผลการประเมินค่าสมการ	39
ตารางที่ 4.2 การรับรู้ข้อมูลของเกษตรกรในเรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560	41
ตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560	43
ตารางที่ 4.4 เกณฑ์การตัดสินใจและการตัดสินใจไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร	46

สารบัญตารางผนวก

	หน้า
ตารางผนวกที่ 1 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่สับปรดของไทย ปี 2557-2561	55
ตารางผนวกที่ 2 ปริมาณ และมูลค่าการส่งออกสับปรดกระป๋องของไทย ปี 2557 - 2561	56
ตารางผนวกที่ 3 ปริมาณ และมูลค่าการส่งออกน้ำสับปรดของไทย ปี 2557 - 2561	56
ตารางผนวกที่ 4 ราคาที่เกษตรกรขายได้ และราคาขายส่งสับปรดบริเวณผลสด ณ ตลาดกรุงเทพฯ ปี 2557-2561	57
ตารางผนวกที่ 5 ราคาส่งออกสับปรดกระป๋อง และน้ำสับปรดของไทย ปี 2557-2561	58
ตารางผนวกที่ 6 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่สับปรดของภาคตะวันตก ปี 2557 - 2561	58
ตารางผนวกที่ 7 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่สับปรดของภาคตะวันตกรายจังหวัด ปี 2557 - 2561	59
ตารางผนวกที่ 8 แบบจำลองโลจิสติก	81
ตารางผนวกที่ 9 ค่าประมาณการจากแบบจำลอง	82
ตารางผนวกที่ 10 ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา	83

(ญ)

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1	3
ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้และร้อยละปริมาณผลผลิตสับปะรดโรงงานปี 2559-2561	
ภาพที่ 2.1	18
กรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกร ในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวิจัย

สับปะรดเป็นพืชหนึ่งที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากเป็นวัตถุดิบหลักที่สำคัญของอุตสาหกรรมสับปะรดที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละกว่า 20,000 ล้านบาท ซึ่งประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกสับปะรดกระป๋องเป็นอันดับ 1 ของโลก โดยมีตลาดหลัก ได้แก่ สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ตะวันออกกลาง และญี่ปุ่น อุตสาหกรรมสับปะรดยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของไทย ทั้งในระดับมหภาค ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมเกษตรที่สร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้วัตถุดิบภายในประเทศ รวมทั้งเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก ทำให้กำลังการบริโภคของแรงงานดังกล่าวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีการเติบโต ส่วนในระดับไร่นานั้น อุตสาหกรรมสับปะรดมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างรายได้ให้ภาคการเกษตร โดยเป็นอุตสาหกรรมเชื่อมโยงภาคการผลิตด้านการเกษตร กับภาคอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ที่เป็นแหล่งรองรับผลผลิตของเกษตรกรปีละ 1.80 - 2.00 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมด โดยเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดได้มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จาก 38,482 ราย ในปี 2551 เป็น 47,963 ราย ในปี 2560 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของประเทศไทยเหมาะสมต่อการปลูกสับปะรด สามารถปลูกได้ทุกภูมิภาคของประเทศ โดยในปี 2560 ประเทศไทยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวรวม 557,958 ไร่ ผลผลิตรวม 2,328,378 ตัน ซึ่งแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในภาคตะวันตก มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด 21,348 ราย คิดเป็นร้อยละ 44.51 ของประเทศ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 312,395 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 55.99 ของประเทศ ผลผลิต 1,237,647 ตัน คิดเป็นร้อยละ 53.15 ของประเทศ รองลงมาคือภาคตะวันออก มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด 7,330 ราย คิดเป็นร้อยละ 15.28 ของประเทศ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 74,104 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.28 ของประเทศ ผลผลิต 432,475 ตัน คิดเป็นร้อยละ 18.57 ของประเทศ ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561) ดังแสดงในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตสับปะรดโรงงานของประเทศไทย ปี 2560

ภาค	เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด		เนื้อที่เก็บเกี่ยว		ผลผลิต	
	(ราย)	(ร้อยละ)	(ไร่)	(ร้อยละ)	(ตัน)	(ร้อยละ)
ภาคเหนือ	6,777	14.13	65,945	11.82	218,351	9.38
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5,201	10.85	39,484	7.08	178,808	7.68
ภาคกลาง	5,296	11.04	52,969	9.49	208,501	8.96
ภาคตะวันออก	7,330	15.28	74,104	13.28	432,475	18.57
ภาคตะวันตก	21,348	44.51	312,395	55.99	1,237,647	53.15
ภาคใต้	2,011	4.19	13,061	2.34	52,596	2.26
รวม	47,963	100	557,958	100	2,328,378	100

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561

การผลิตสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยในปี 2560 มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด 14,025 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.70 ของภาคตะวันตก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 209,851 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 67.17 ของภาคตะวันตก ผลผลิต 888,667 ตัน คิดเป็นร้อยละ 71.80 ของภาคตะวันตก รองลงมาคือ จังหวัดราชบุรี มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด 2,760 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.93 ของภาคตะวันตก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 47,001 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.05 ของภาคตะวันตก ผลผลิต 155,288 ตัน คิดเป็นร้อยละ 12.55 ของภาคตะวันตก จังหวัดเพชรบุรี มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด 2,401 ราย คิดเป็นร้อยละ 11.25 ของภาคตะวันตก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 33,731 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.80 ของภาคตะวันตก ผลผลิต 117,859 ตัน คิดเป็นร้อยละ 9.52 ของภาคตะวันตก และจังหวัดกาญจนบุรี มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด 2,162 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.13 ของภาคตะวันตก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 21,812 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.98 ของภาคตะวันตก ผลผลิต 75,833 ตัน คิดเป็นร้อยละ 6.13 ของภาคตะวันตก ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561) ดังแสดงในตารางที่ 1.2 และโดยภาคตะวันตกมีโรงงานแปรรูปสับปะรด จำนวน 24 แห่ง (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2562)

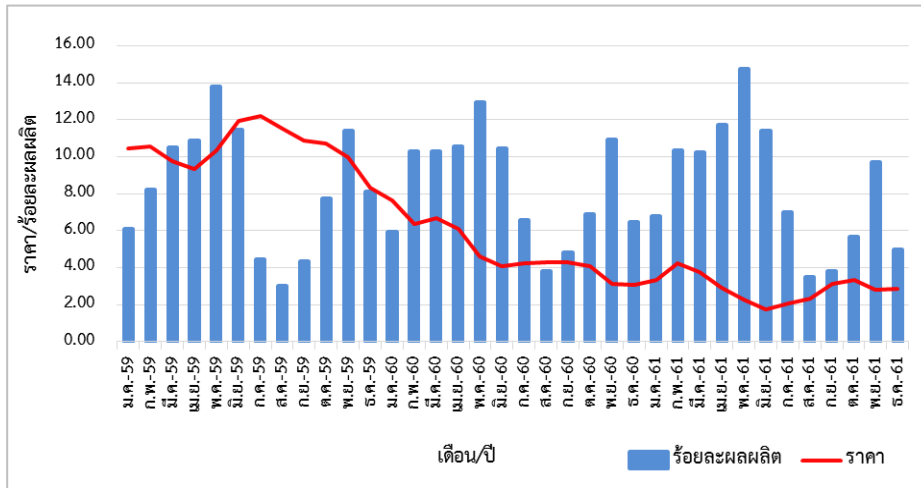
ตารางที่ 1.2 เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตสับปะรดโรงงานของภาคตะวันตก ปี 2560

จังหวัด	เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด		เนื้อที่เก็บเกี่ยว		ผลผลิต	
	(ราย)	(ร้อยละ)	(ไร่)	(ร้อยละ)	(ตัน)	(ร้อยละ)
ประจวบคีรีขันธ์	14,025	65.70	209,851	67.17	888,667	71.80
ราชบุรี	2,760	12.93	47,001	15.05	155,288	12.55
เพชรบุรี	2,401	11.24	33,731	10.80	117,859	9.52
กาญจนบุรี	2,162	10.13	21,812	6.98	75,833	6.13
รวม	21,348	100	312,395	100	1,237,647	100

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561

เมื่อพิจารณาราคาสับปะรดโรงงาน รายเดือนปี 2559 – 2561 พบว่าราคามีความผันผวนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ราคาสับปะรดโรงงานสูงสุด 12.22 บาทต่อกิโลกรัม ในเดือนกรกฎาคม 2559 หลังจากนั้นราคาสับปะรดได้ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงราคา 3.08 บาทต่อกิโลกรัม ในเดือนธันวาคม 2560 และราคาสับปะรดโรงงานได้ปรับตัวลดลง จนถึงราคาต่ำสุด 1.75 บาท ต่อกิโลกรัม ในเดือนมิถุนายน 2561 โดยราคาสับปะรดโรงงาน ปี 2561 เฉลี่ย 2.97 บาท ต่อกิโลกรัม (ดังแสดงในภาพที่ 1.1) เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในตลาดหลัก ได้แก่ สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา ยังคงชะลอตัว ประกอบกับแนวโน้มการบริโภคสับปะรดสด และน้ำสับปะรดคั้นสดในตลาดโลกเพิ่มขึ้น ในขณะที่ การบริโภคสับปะรดกระป๋อง และน้ำสับปะรดขยายตัวไม่มาก รวมทั้งไทยไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preferences : GSP) จึงทำให้ราคาจำหน่ายสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย โดยโรงงานแปรรูปสับปะรด ส่วนใหญ่ทำหน้าที่รับจ้างผลิต ทำให้ราคาส่งออกผลิตภัณฑ์สับปะรดในตลาดโลก เป็นปัจจัยกำหนดราคารับซื้อวัตถุดิบภายในประเทศ ซึ่งในการผลิตสับปะรดส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ โดยต้องพึ่งพาดีนฟ้าอากาศและสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้แต่ละปีมีปริมาณผลผลิตที่ผลิตได้ มีความไม่แน่นอน

ผลผลิตป้อนเข้าสู่โรงงานแปรรูปสับปะรดไม่สม่ำเสมอ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ปริมาณการผลิต (Supply) กับความต้องการใช้ (Demand) ไม่สอดคล้องกัน ก่อให้เกิดปัญหาราคาไม่มีเสถียรภาพ ในขณะที่ต้นทุนการผลิต มีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่อง จากค่าจ้างแรงงาน และราคาปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี และน้ำมันเชื้อเพลิง ปรับตัวสูงขึ้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

ภาพที่ 1.1 ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้และร้อยละปริมาณผลผลิตสับปะรดโรงงาน ปี 2559-2561

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าโรงงานแปรรูปสับปะรดมีการตั้งอยู่ในแหล่งผลิตสำคัญ เพื่อความสะดวกและช่วยลดต้นทุนในการขนส่ง สำหรับการกำหนดราคาซื้อขายสับปะรดของโรงงาน จะขึ้นอยู่กับปริมาณของสับปะรดในแต่ละช่วง โดยในช่วงฤดูกาลปริมาณผลผลิตสับปะรดมีมากเกินความต้องการ ราคาที่โรงงานแปรรูปสับปะรดรับซื้อจากเกษตรกรจะค่อนข้างต่ำกว่าผลผลิตสับปะรดนอกฤดู ซึ่งโรงงานแปรรูปสับปะรดบางแห่งมีการกำหนดราคาประกันขั้นต่ำไว้เฉพาะกับเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายไว้ โดยกำหนดราคาซื้อขายตามข้อกำหนดที่โรงงานแปรรูปสับปะรดกำหนดไว้ เช่น ขนาดของผล สำหรับโรงงานแปรรูปสับปะรดที่ไม่ได้ใช้วิธีการกำหนดราคาซื้อขายผลผลิตสับปะรดจากเกษตรกร ราคาซื้อขายจะเป็นอิสระขึ้นอยู่กับแต่ละโรงงานแปรรูปสับปะรด เป็นสำคัญ ทำให้เกษตรกรค่อนข้างเสียเปรียบและมีความเสี่ยงสูงเมื่อถึงช่วงที่ผลผลิตสับปะรดออกสู่ตลาดพร้อมกัน เป็นเหตุให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุน จนบางรายต้องเลิกการเพาะปลูกไป ทั้งนี้เป็นผลจากการขาดการเชื่อมโยงกันระหว่างเกษตรกร และโรงงานแปรรูปสับปะรด โดยขาดการวางแผนการผลิตร่วมกันเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทำให้ปริมาณวัตถุดิบที่ป้อนเข้าสู่โรงงานแปรรูปสับปะรดไม่สม่ำเสมอ เป็นสาเหตุให้ขาดความสมดุลระหว่างการผลิตของเกษตรกรกับความต้องการผลผลิตของโรงงานแปรรูปสับปะรด ก่อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพของราคา (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2561)

ทั้งนี้ ระบบเกษตรกรพันธสัญญา เป็นเครื่องมือสำหรับลดความเสี่ยงอย่างหนึ่งสำหรับฝ่ายเกษตรกรผู้ผลิตและโรงงานแปรรูปผู้รับซื้อผลผลิต โดยผู้รับซื้อผลผลิตควรมีความเสี่ยงด้านปริมาณและคุณภาพผลผลิตน้อยลง คือ ปริมาณผลผลิตที่แน่นอนขึ้นทั้งในแง่ปริมาณและเวลา มีมาตรฐานการผลิตและคุณภาพมากขึ้น ผู้รับซื้อผลผลิตไม่ต้องลงทุนผลิตเอง ไม่ต้องซื้อที่ดินหรือจ้างแรงงานเองเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ต้องการ ทางด้าน

เกษตรกรสามารถมีเทคโนโลยีการผลิตที่ดีขึ้น โดยรับเทคโนโลยีการผลิตมาจากโรงงานแปรรูปสับปะรด ทำการผลิตให้ได้มาตรฐานที่โรงงานแปรรูปสับปะรดต้องการ มีความเสี่ยงด้านการตลาดน้อยลง โดยมีผู้รับซื้อที่แน่นอน และในบางกรณีอาจมีการกำหนดราคาซื้อที่แน่นอนด้วย อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำระบบเกษตรพันธสัญญาหลายประการเช่นกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเกษตรกร เช่น ในด้านคุณภาพการบริการที่ผู้รับซื้อให้กับเกษตรกรมีคุณภาพต่ำ การตั้งราคาค่าบริการที่สูงเกินไป การให้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เพียงพอต่อข้อตกลงที่ให้ไว้ในเบื้องต้น การผูกขาดทำให้เกษตรกรต้องซื้อปัจจัยการผลิตในราคาที่แพง ในบางกรณีที่มีกระบวนการรับซื้อที่ซ้ำอาจทำให้ผลผลิตเสียหาย การรับซื้อในราคาที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น การตรวจรับผลผลิตที่ไม่โปร่งใส การจ่ายเงินล่าช้า ผู้รับซื้ออาจทำข้อตกลงจากผู้รับซื้อฝ่ายเดียว โดยเกษตรกรไม่มีโอกาสต่อรองสัญญา อาจไม่มีความสมบูรณ์ชัดเจน ซึ่งอาจทำให้เกิดการเบี่ยงเบนข้อกำหนดการรับซื้อ (เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ, 2557) โดยปัจจุบันมีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย แต่จะเห็นได้ว่า ระบบเกษตรพันธสัญญานั้นมีทั้งผลดีและผลเสีย ซึ่งหากมีการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และได้รับการถ่ายทอดความรู้อันจำเป็นตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมต้นทุนในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตร มีการป้องกันความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรสามารถประกอบธุรกิจโดยได้รับผลิตผลที่มีคุณภาพมาตรฐานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศ ให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม โดยที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขาย ซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าและต้นทุน ในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้ในกรณีที่คู่สัญญาเป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญา น้อยกว่าผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญา สมควรที่รัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเกษตรพันธสัญญา จึงเป็นเหตุผลในการประกาศใช้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเกษตรพันธสัญญา, 2561)

ดังนั้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 จังหวัดราชบุรี จึงได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา รวมถึงทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนากระบวนการเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกร ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจของเกษตรกรต่อผลประโยชน์ที่จะได้รับ โดยสามารถใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดมีความสนใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถตอบโจทย์ทั้งด้านประสิทธิภาพการผลิตของโรงงานแปรรูป การผลิตที่มีประสิทธิภาพของเกษตรกร และด้านคุณภาพชีวิตของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานที่ดีขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภาคตะวันตกในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

1.2.2 เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภาคตะวันตกที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 พื้นที่การศึกษา โดยจะทำการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี เพชรบุรี และกาญจนบุรี เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตสำคัญ โดยมีเนื้อที่เก็บเกี่ยวร้อยละ 55.99 ของเนื้อที่เก็บเกี่ยวทั้งประเทศ และมีผลผลิตร้อยละ 53.15 ของผลผลิตทั้งประเทศ

1.3.2 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานที่ทำการผลิต ปี 2561

1.3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ปี 2561

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

ระบบเกษตรพันธสัญญา หมายถึง ระบบการผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากสัญญา ระหว่าง ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรกับบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่ 10 รายขึ้นไป หรือกับ สหกรณ์การเกษตร/กลุ่มเกษตรกร หรือกับวิสาหกิจชุมชน/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ที่มีเงื่อนไขในการผลิต จำหน่าย หรือจ้างการผลิตผล หรือบริการทางการเกษตรอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเกษตรกรตกลง ที่จะผลิต จำหน่าย หรือรับจ้างผลิตตามจำนวน คุณภาพ ราคา หรือระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ และผู้ประกอบธุรกิจตกลงที่จะซื้อหรือจ่าย ค่าตอบแทนตามสัญญา โดยผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต และวางแผนการผลิตด้วย

ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร หมายถึง บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจการผลิต แปรรูป จำหน่าย หรือการส่งออกผลิตผลทางการเกษตร หรือให้บริการด้านระบบการผลิตสินค้าหรือปัจจัยการผลิตทางการเกษตร ในระบบเกษตรพันธสัญญา

เกษตรกร หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ หรือวิสาหกิจชุมชน หรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม

เอกสารสำหรับการชี้ชวน หมายถึง เอกสารไม่ว่าจะเป็นกระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือ วิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรจัดทำขึ้นโดยมีเจตนาให้เกษตรกรผู้ที่จะเข้าทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาทราบเป็นการล่วงหน้าเพื่อประกอบการตัดสินใจก่อนทำสัญญา

สับปะรดโรงงาน หมายถึง สับปะรดพันธุ์ปัตตาเวีย ที่ทำการเพาะปลูกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขายผลผลิตส่งเข้าโรงงานอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งบางกรณีอาจขายเป็นผลสดด้วยก็ได้ แต่ไม่รวมพันธุ์พื้นเมืองที่ปลูกกันในพื้นที่อื่น

ระบบสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preferences: GSP) หมายถึง ระบบการให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไปที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ให้แก่สินค้า ที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยลดหย่อนหรือยกเว้นอากรขาเข้าแก่สินค้าที่มีอยู่ในข่ายได้รับสิทธิพิเศษทางการค้า ทั้งนี้ประเทศผู้ให้สิทธิพิเศษทางการค้า จะเป็นผู้ให้แต่เพียงฝ่ายเดียวไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น

1.5 วิธีการวิจัย

1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

1.1) เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงาน ปีการผลิต 2561 ในภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี เพชรบุรี และกาญจนบุรี จำนวน 21,348 ครัวเรือน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างใช้วิธีเทียบอัตราส่วนของขนาดประชากร (Neuman, 1991: 221) ดังนี้

ประชากรน้อยกว่า 1,000 คน ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 30

ประชากรอยู่ระหว่าง 1,001 - 10,000 คน ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10

ประชากรอยู่ระหว่าง 10,001 - 150,000 คน ใช้อัตราส่วนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 1

ซึ่งจะได้จำนวนตัวอย่างอย่างน้อย 213.48 ตัวอย่าง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเพิ่มตัวอย่างเป็น 300 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่อาจมีผลกระทบต่อวิเคราะห์ จากนั้นใช้วิธีการกำหนดสัดส่วนจำนวนครัวเรือนแยกตามแต่ละจังหวัด โดยจะทำการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากแหล่งเพาะปลูกสับปะรดโรงงาน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 198 ตัวอย่าง จังหวัดราชบุรี จำนวน 39 ตัวอย่าง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 33 ตัวอย่าง และจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 ตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1.3

1.2) ผู้ประกอบการโรงงานแปรรูปสับปะรด 2 ราย โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

ตารางที่ 1.3 จำนวนตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดในภาคตะวันตก

จังหวัด	เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด (ราย)	ทำสัญญาหรือ ข้อตกลง (ราย)	ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลง (ราย)	รวม (ราย)
ประจวบคีรีขันธ์	14,025	121	77	198
ราชบุรี	2,760	5	34	39
เพชรบุรี	2,401	14	19	33
กาญจนบุรี	2,162	9	21	30
รวม	21,348	149	151	300

ที่มา: จากการคำนวณ

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากเอกสารโครงการ รายงานความก้าวหน้า เอกสารวิชาการและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ต่าง ๆ ของหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยใช้

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) อธิบาย สภาพทั่วไปของเกษตรกรผู้ผลิต สับปะรดโรงงานภาคตะวันตก โดยอาศัยวิธีการทางสถิติพื้นฐาน เช่น สัดส่วน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา และการวิเคราะห์ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา โดยใช้แบบจำลองสมการถดถอยโลจิสติก (Logit Model) และมาตรวัดแบบลิเคอร์ท (Likert scale)

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการจัดทำมาตรการเพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิต และโรงงานแปรรูปมีความสนใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น

1.6.2 เป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพการผลิตให้มีคุณภาพและปริมาณตรงตามความต้องการของตลาด ช่วยให้เกษตรกรและโรงงานแปรรูป ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาด้านการเกษตร ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญาที่ดี

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

2.1.1 ระบบเกษตรพันธสัญญา

พรสิริ สืบพงษ์สังข์ และคณะ (2554) ได้ทำการศึกษาระบบเกษตรพันธสัญญา : ข้อตกลง ความพึงพอใจของเกษตรกร ข้อดี ข้อเสีย จากมุมมองของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน โดย ทำการศึกษา ในกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ และพืช 4 ชนิด ได้แก่ มันฝรั่ง ถั่วเหลืองฝักสด ข้าวโพดฝักอ่อน และข้าวโพดหวาน พบว่า ความพึงพอใจของเกษตรกรผู้ผลิตพืชเมื่อเทียบกับข้อดีข้อเสีย มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ในด้านข้อกำหนดสัญญา ด้านประสิทธิผลในการสื่อสารกับเกษตรกร ด้านปัจจัยการผลิตด้านการรับซื้อผลผลิต ด้านความเชื่อถือได้และความรวดเร็วในการจ่ายเงินให้กับเกษตรกร และด้านความมั่นคงหรือขนาดของบริษัท สอดคล้องกันกับข้อดีของการทำเกษตรพันธสัญญาในกลุ่มพืชมีค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องของการที่มีตลาดรองรับที่แน่นอน การให้สินเชื่อปัจจัยการผลิตกับเกษตรกร และการประกันราคาซื้อที่แน่นอน โดยเกษตรกรกลุ่มพืชตัดสินใจที่จะทำเกษตรพันธสัญญาต่อไป และแนะนำให้เกษตรกรอื่นทำเกษตรพันธสัญญาด้วย ในขณะที่เกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดข้อดีในประเด็นที่เหมือนกับกลุ่มพืช แต่มีส่วนของข้อเสียค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับกลุ่มพืช ในเรื่องของการลงทุนที่สูงและต่อเนื่องในระบบฟาร์มปิด โดยเกษตรกรต้องเป็นผู้รับภาระการลงทุนเองทั้งหมด ซึ่งมีความเสี่ยงในด้านการผลิตสูง ส่วนในเรื่องของเทคโนโลยีการผลิต มาตรฐาน ปัจจัยการผลิต และมาตรฐานการเลี้ยง โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจพรรณ เอกะสิงห์ และคณะ (2557) พบว่า ผลการสำรวจความพึงพอใจของเกษตรกรทั้งกลุ่มพืชและสัตว์มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความพึงพอใจต่อ ความแปรปรวนของผลผลิตมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่ำสุด ซึ่งความมั่นคงหรือขนาดและประเภทบริษัทเป็นประเด็นที่ความพึงพอใจเฉลี่ยของทั้งกลุ่มพืชและสัตว์สูงสุด หากเมื่อเปรียบเทียบการทำเกษตรพันธสัญญาในกลุ่มพืชและสัตว์ในภาพรวม ไม่มีความแตกต่างกัน แต่ความพึงพอใจของเกษตรกร ต่อเกษตรพันธสัญญาในกลุ่มสัตว์ จะมีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มพืชในเกือบทุกด้าน ยกเว้นความแปรปรวนของเทคโนโลยีการผลิตที่ความพึงพอใจ ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ต่ำกว่าเกษตรกรผู้ปลูกพืช สำหรับการศึกษานี้ของ ภาคภูมิ พิชญ์หาญณรงค์ (2559) พบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดต่อการประกันความเสียหายของผลผลิต ราคาซื้อ ปริมาณการซื้อ และการจัดหาปัจจัยการผลิต ตามลำดับ คุณลักษณะเงื่อนไขในสัญญาที่ให้ค่าอรรถประโยชน์รวมสูงสุด จากการแบ่งกลุ่ม เกษตรกรที่ทำสัญญาการการขายสับปะรดกับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาการการขายสับปะรด ผลการวิเคราะห์กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาการขายสับปะรด ให้ความสำคัญกับการประกันความเสียหายของผลผลิต เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกสับปะรดอยู่ระหว่าง 20-40 ไร่ มีปริมาณผลผลิตสับปะรดอยู่ระหว่าง 50-100 ตัน มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด และมีการเข้าร่วมอบรมเพิ่มความรู้ทางวิชาการ ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาการขายสับปะรด ให้ความสำคัญกับราคาซื้อเป็นอันดับแรก มีพื้นที่เพาะปลูกสับปะรดน้อยกว่า 20 ไร่ มีปริมาณผลผลิตสับปะรด น้อยกว่า 50 ตัน ไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด และไม่มีการเข้าร่วมอบรมเพิ่มความรู้ทางวิชาการ

นอกจากนี้ เพ็ญศิริ พันนา (2555) ศึกษาความเป็นมารูปแบบการเข้าสู่ระบบเกษตรพันธสัญญา ความสัมพันธ์ทางการผลิต การปรับตัวและการตั้งรับความเสี่ยงของเกษตรกร โดยทำการเปรียบเทียบกลุ่มเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาของจังหวัดลำปาง จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปลูกสับปะรด กลุ่มผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ ผัก และ กลุ่มผู้ปลูกอ้อย พบว่า เกษตรกรมีการสร้างการเรียนรู้ในการต่อรอง และปรับตัวเพื่อการอยู่รอด การปรับรูปแบบการผลิต ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากระบบที่ได้ประสบมาในระบบความสัมพันธ์ นอกจากนี้การเอาเปรียบ จึงมีทั้งการต่อรอง รวมถึงการตั้งรับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้ระบบเงื่อนไขที่มีข้อจำกัดมากมาย และพบว่า การทำเกษตรพันธสัญญาไม่ประสบผลสำเร็จในกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด แม้รูปแบบกระบวนการผลิตที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่รองรับ มีการลงทุนสูง และต้องหาวัตถุดิบป้อนเข้าโรงงานให้พอดีกับกำลังการผลิตเหมือนกับอ้อยก็ตาม โดยตลาดสับปะรดผลสดที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ที่ทำให้โรงงานไม่สามารถผูกมัดเกษตรกรด้วยระบบเกษตรพันธสัญญาได้เหมือนโรงงานอ้อย แม้ว่าหลายครั้งที่โรงงานพยายามจะทำสัญญากับเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ก็จะประสบปัญหาเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรก็นำผลผลิตไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่ให้ราคาดีกว่า หรือขายผลสดเมื่อราคาผลสดดี ส่งผลให้โรงงานมีปริมาณสับปะรดไม่แน่นอนสม่ำเสมอ บางครั้งไม่มีวัตถุดิบป้อนการผลิตจนโรงงานต้องปิดตัวลงไปหลายแห่ง

2.1.2 การใช้แบบจำลองสมการถดถอยโลจิสต์

งานวิจัยที่มีผู้ใช้แบบจำลองสมการถดถอยโลจิสต์ในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการวิเคราะห์ วราภรณ์ เรือนทิพย์ (2556) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าสู่ระบบมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไม้ไทย หากเกษตรกรมีการจดบันทึก จะมีโอกาสการตัดสินใจเข้าสู่ระบบมาตรฐาน GAP มากกว่า เกษตรกรที่ไม่มีการจดบันทึก ส่วนรายได้ที่เพิ่มขึ้น 1 แสนบาทในรอบ 1 ปี จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสในการตัดสินใจเข้าสู่ระบบ GAP ลดลง เนื่องจากเกษตรกรบางรายทำตลาดเอง ระดับการศึกษาเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจเข้าสู่ระบบ GAP เพิ่มขึ้น และจำนวนแรงงานที่เพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจเข้าสู่ระบบ GAP เพิ่มขึ้น ส่วนในด้านของกิตติพงษ์ สว่างลาภ (2557) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงของเกษตรกรกับโรงงานแปรรูปสับปะรดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยเกษตรกรที่ทำสัญญาซื้อขายส่วนใหญ่พิจารณาจากราคาที่ตกลงกัน ส่วนเกษตรกร ที่ไม่ทำสัญญาส่วนใหญ่พิจารณาจากปริมาณที่ตกลงกัน พบว่า หากมีปริมาณการขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรดเพิ่มขึ้น 1 ตัน จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงกับโรงงานแปรรูปสับปะรดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.21 เนื่องจากการที่เกษตรกรมีปริมาณขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรดเพิ่มขึ้น จะทำให้เกษตรกรมีความเสี่ยงในการขายผลผลิตลดลง หากเกษตรกรได้รับราคาขายผลผลิตจากโรงงานแปรรูปสับปะรดเพิ่มขึ้น เกินค่าเฉลี่ย 1 บาท จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงกับโรงงานแปรรูปสับปะรดลดลง ร้อยละ 11.15 เนื่องจากราคาซื้อขายที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นเกษตรกรที่ทำสัญญาซื้อขายเห็นว่าไม่มีความแตกต่างจากราคารับซื้อหน้าโรงงาน หากพื้นที่ปลูกสับปะรดมีระยะทางห่างจากโรงงานแปรรูปสับปะรดเพิ่มขึ้น เกินกว่าค่าเฉลี่ย 1 กิโลเมตร จะทำให้เกษตรกรตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงกับโรงงานแปรรูปสับปะรดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.32

เนื่องจากระยะทางห่างไกลจากโรงงานแปรรูปสับปะรดมากขึ้น เกษตรกรจะมีต้นทุนค่าใช้จ่ายในการบรรทุกผลผลิตออกมาขายเพิ่มขึ้น การตัดสินใจในการทำสัญญาซื้อขายกับโรงงานแปรรูปสับปะรดจึงทำให้เกษตรกรไม่มีความเสี่ยงในการขายผลผลิต หากจำนวนครั้งการฝึกอบรมวิชาการเพิ่มขึ้น เกินกว่าค่าเฉลี่ย 1 ครั้ง เกษตรกรจะตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงกับโรงงานเพิ่มขึ้น ร้อยละ 1.56 เนื่องจากการฝึกอบรมความรู้เป็นส่วนช่วยให้เกษตรกรพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ของการผลิตสับปะรด และนอกจากนั้นยังเป็นการสร้างความคิดให้เกษตรกรตระหนักถึงความเสียหายของผลผลิตทางการเกษตร จึงส่งผลให้เกษตรกรมีโอกาสเพิ่มการตัดสินใจทำสัญญาซื้อขาย หากเกษตรกรขยายพื้นที่การเพาะปลูกสับปะรดเพิ่มขึ้น เกินกว่าค่าเฉลี่ย 1 ไร่ เกษตรกรจะตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงกับโรงงานแปรรูปสับปะรดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.32 การขยายพื้นที่ปลูกสับปะรดเพิ่ม จะทำให้ผลผลิตสับปะรดเพิ่ม ซึ่งส่งผลทำให้เกษตรกรเพิ่มการตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายเพื่อลดความเสี่ยงลง และหากเกษตรกรมีความรู้ทางการบริหารจัดการไร่สับปะรดที่ดี จะทำให้ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจ ทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงกับโรงงานสับปะรดลดลง ร้อยละ 13.47 เนื่องจากเกษตรกรที่มีความรู้ดี จะทำการผลิตและหาตลาดจำหน่ายเอง จึงไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงกับโรงงานแปรรูปสับปะรดสับปะรด และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายประกันภัยข้าวนาปี ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนการเป็นเจ้าของที่ดินเพาะปลูก เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ความน่าจะเป็นความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันลดลง ร้อยละ 0.82 เมื่อมีประสบการณ์ในการทำนาเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ความน่าจะเป็นความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันภัยลดลง ร้อยละ 0.52 เนื่องจากเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกข้าวนาปีบนที่ดินของตนเองไม่มีความจำเป็นต้องแบกรับภาระค่าเช่าที่ดิน และมีความรู้ความเข้าใจและรู้จักวิธีการจัดการความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติได้หลายวิธี จึงทำให้มีโอกาสในการตัดสินใจทำประกันข้าวนาปีลดลง หากสัดส่วนรายได้นอกภาคเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีความน่าจะเป็นความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันภัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.37 หากในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีความน่าจะเป็นความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันภัยเพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.85 หากมีจำนวนสมาชิกครัวเรือนที่ปลูกข้าวนาปี เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ความน่าจะเป็นความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันภัย เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.13 เนื่องจากได้รับประสบการณ์จากภัยธรรมชาติจึงต้องหาทางป้องกันความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการทำประกันภัยเพื่อลดการขาดทุนให้น้อยลง และไม่ต้องจ้างแรงงานนอกครัวเรือนเป็นการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ทำให้มีรายได้เพิ่ม แต่ถ้าหากราคาเสนอเริ่มต้นของเบี้ยประกันภัยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ความน่าจะเป็นความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันภัยเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับสมมติฐานว่าหากค่าเบี้ยประกันเพิ่มขึ้น จะทำให้โอกาสความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันภัยลดลง ในขณะที่ลักษณะที่ตั้งของพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปี อยู่ในเขตชลประทานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้ความน่าจะเป็นของความเต็มใจจ่ายเบี้ยประกันเพิ่มขึ้น ร้อยละ 21.59 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานและมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรที่อยู่ในเขตชลประทานประสบภัยน้ำท่วม ไม่ประสบภัยแล้ง จึงต้องทำประกันภัยข้าวนาปีเพิ่มขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมาการทำเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญาเป็นการตกลงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้ประกอบการแปรรูป โดยลักษณะส่วนใหญ่ในสินค้าเกษตรบางประเภทมีต้นทุนทางธุรกรรมสูง จะมีลักษณะความเฉพาะเจาะจงของสินค้าและมูลค่าสูง จึงต้องการการควบคุมคุณภาพ มีความไม่แน่นอนในการผลิตสูง อันเนื่องมาจากสภาพดิน ฟ้า อากาศ หรือโรคระบาด ความไม่แน่นอนในราคาปัจจัยการผลิต หรือแม้แต่ข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามคุณภาพหรือการเลือกขายผลผลิตให้กับผู้ที่ให้ราคาสูงกว่าก่อน สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา ใช้หลักของ Logit Regression โดยทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยสถิติ Z (z-test) นอกจากนี้ยังศึกษาทัศนคติของเกษตรกร โดยใช้มาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) ประเมินการให้คะแนนจากความคิดเห็นหรือความพึงพอใจ ที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา

2.2 แนวคิดและทฤษฎี

2.2.1 แนวคิดระบบเกษตรพันธสัญญา

นนท์ นุชหมอน (2556) ได้อธิบายถึงแนวคิดการเกิดขึ้นของระบบเกษตรพันธสัญญา ตามนิยามขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) เกษตรพันธสัญญา หมายถึง การตกลงระหว่างเกษตรกรและบริษัทแปรรูปหรือการตลาดเพื่อการผลิตและส่งมอบสินค้าเกษตร ภายใต้สัญญาที่ทำไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะพบว่าการแลกเปลี่ยนลักษณะนี้มีรูปแบบต่างจากธุรกรรมโดยทั่วไปที่ผู้ผลิตมักจะไม่ทราบข้อมูลทางด้านอุปสงค์ในช่วงเวลานั้นๆ มาก่อน และจะมีการตกลงซื้อขายกันก็ต่อเมื่อสินค้าถูกผลิตออกมาแล้วเท่านั้น หากอธิบายสาเหตุที่ทั้งบริษัทและเกษตรกรตกลงทำสัญญากันแทนการซื้อขายในตลาดเปิดด้วยแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เรื่องต้นทุนทางธุรกรรม (Transaction Cost) ที่อาจส่งผลต่อรูปแบบของการกำกับตลาดจะพบว่า ในสินค้าเกษตรบางประเภทที่มีต้นทุนทางธุรกรรมสูง จะมีลักษณะอันประกอบด้วย

- 1) มีลักษณะความเฉพาะเจาะจงของสินค้าสูง (Asset Specificity) เช่น สินค้าอาหารมูลค่าสูง (High Value Food: HVF) ที่ต้องมีการควบคุมคุณภาพที่ชัดเจนเพื่อส่งออก เช่น แดงกวางญี่ปุ่น ข้าวอินทรีย์ แอสพาราแกส มะเขือเทศ หรือสินค้าที่ต้องนำส่งให้กับซูเปอร์มาร์เก็ต ภัตตาคาร หรือกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการเฉพาะ สินค้าที่ต้องผ่านกระบวนการแปรรูปต่อ หรืออาศัยเทคโนโลยีหลังการเก็บเกี่ยว (Post-harvest Technology) ที่ค่อนข้างสูง เช่น เทคโนโลยีถนอมอาหารการแช่แข็ง ซึ่งต้องอาศัยระบบขนส่งที่มีคุณภาพสูง อย่างเนื้อสัตว์และอาหารทะเล สินค้าประเภทสัตว์ที่ต้องอาศัยเทคนิคการเลี้ยงแบบพิเศษ เช่น สุกร หรือไก่เนื้อ ที่ต้องเลี้ยงในโรงเรือนแบบปิดหรือมีระบบทำความเย็น (Evaporation Cooling System : Evap) หรือต้องเลี้ยงในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ปลาในกระชังที่ต้องเลี้ยงในแหล่งน้ำที่มีลักษณะเหมาะสม หรืออ้อยที่ต้องปลูกในพื้นที่ใกล้กับโรงงานแปรรูปด้วยเหตุผลทางด้านต้นทุน เป็นต้น สินค้าส่งออกที่ต้องการรับรองมาตรฐานบางอย่าง เช่น มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) มาตรฐานการใช้ระบบรับรองความปลอดภัยจากอันตรายในสินค้าอาหารตลอดห่วงโซ่การผลิต (Hazard Analysis and Critical Control Point : HACCP) หรือมาตรฐานด้านเกษตรอินทรีย์ที่รับรองโดยสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

- 2) มีความไม่แน่นอนในการผลิตสูง (Uncertainty) ไม่ว่าจะเป็นความไม่แน่นอนในปริมาณการผลิต เช่น สินค้าที่ขึ้นกับปัจจัยด้านภูมิอากาศหรือลักษณะทางกายภาพสูง อย่างผักผลไม้เมืองหนาว

การเลี้ยงปลาในกระชัง หรือการเลี้ยงไก่ในช่วงหลังเกิดการระบาดของเชื้อไวรัส H5N1 ความไม่แน่นอนในราคาปัจจัยการผลิต ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรเปลี่ยนการผลิตไปยังพืชหรือสัตว์ประเภทอื่นในกรณีที่ดินทุนในการปรับเปลี่ยนการผลิตไม่สูงมาก หรือความไม่แน่นอนของข้อมูลข่าวสารซึ่งอาจส่งผลให้เกษตรกรไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามวิธีการผลิตหรือรักษาคุณภาพตามที่ผู้ซื้อต้องการ หรือสามารถเลือกขายสินค้าให้กับผู้ผลิตที่ให้ราคาสูงกว่าก่อนได้

3) มีความถี่ในการซื้อสูง (Frequency) ยิ่งสินค้ามีความถี่ในการซื้อขาย หรือมีปริมาณการค้าที่มากเพียงใดต้นทุนทางธุรกรรมยิ่งมีสูงมากขึ้นเพียงนั้น หากบริษัทต้องซื้อสินค้าที่มีต้นทุนทางธุรกรรมสูงเหล่านี้จากตลาดเปิด ซึ่งการซื้อขายจ่ายเงินกันที่จุดแลกเปลี่ยนทันที จะพบว่าต้องเผชิญกับต้นทุนที่สูงมากในการสืบหาข้อมูลเพื่อตรวจสอบถึงคุณภาพหรือในการควบคุมกระบวนการการผลิตที่ได้มาตรฐานและนำมาซึ่งผลผลิตที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคได้ ในขณะที่หากบริษัทต้องเลือกผลิตสินค้าเหล่านี้ด้วยตนเอง (Plantation) ก็ต้องเผชิญกับต้นทุนที่สูง ในปัจจัยที่ดินและการควบคุมเรื่องแรงงาน ดังนั้น การทำสัญญารับซื้อโดยให้เกษตรกรเป็นผู้ปลูกหรือเลี้ยง จึงถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่มีต้นทุนต่ำกว่าการซื้อจากตลาดเปิด หรือการผลิตเองทั้งหมดได้ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการควบคุมคุณภาพของสินค้าให้ได้มาตรฐานด้วย การทำสัญญาตกลงล่วงหน้ากับเกษตรกรจึงเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับการซื้อผลผลิตทางการเกษตรในระดับต้นทุนทางธุรกรรม ที่เหมาะสมในสินค้าหลายประเภท

2.2.2 แบบจำลองโลจิสต์ (logit Model)

1) การใช้แบบจำลองโลจิสต์ (logit Model) เป็นการวิเคราะห์ให้ได้ค่าประมาณความน่าจะเป็นที่อยู่ในช่วง 0-1 เท่านั้น แบบจำลองโลจิสต์จะใช้ฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสมแบบโลจิสติก (Cumulative Logistic Probability Function) กิตติพงษ์ สว่างลาภ (2557 อ้างจาก Pindyck and Rubinfeld, 1998) โดยที่

$$P_i = F(Z_i)$$

โดยที่

P_i คือ โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์

F คือ ฟังก์ชันของความน่าจะเป็น

Z_i มีค่าเท่ากับ $\beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k$

β คือ ค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ของตัวแปรสุ่ม

$$P_i = \frac{1}{1 + e^{-Z_i}} \quad (1)$$

นำ $(1 + e^{-Z_i})$ คูณทั้งสองข้าง

$$(1 + e^{-Z_i}) P_i = 1$$

หาร P_i ทั้งสองข้าง

$$1 + e^{-Z_i} = \frac{1}{P_i}$$

หรือ

$$e^{-z_i} = \frac{1-P_i}{P_i}$$

หรือ

$$e^{-z_i} = \frac{1}{1-P_i}$$

หา Log ทั้งสองข้าง

$$Z_i = \log\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right)$$

ตัวแปรตามในสมการถดถอยของแบบจำลองโลจิส คือ Log ของเหตุการณ์ที่จะต้องตัดสินใจในทางเลือก $\frac{P_i}{1-P_i}$ หรือสัดส่วนของ Probability ที่เลือกกับ Probability ที่เหลือซึ่งจุดเด่นของแบบจำลองโลจิสนี้คือ จะทำให้ค่าความน่าจะเป็นอยู่ในช่วง 0 – 1 โดยที่ค่าความลาดเอียงของการกระจายสะสมของโลจิสจะมีค่ามากที่สุดเท่ากับ 0.5 ในรูปของการวิเคราะห์ถดถอยจะสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระจะส่งผลกระทบต่อโอกาสที่เลือกค่าต่างๆ ที่ระดับกึ่งกลางของเส้นโค้ง ค่าความลาดเอียงค่อนข้างต่ำในส่วนท้ายของเส้นโค้ง แสดงให้เห็นว่าค่า X_i จะต้องเปลี่ยนแปลงเป็นจำนวนมากเพื่อที่จะทำให้โอกาสความน่าจะเป็นเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย

โดยแบบจำลองสามารถเขียนในรูปทั่วไปได้ดังนี้ คือ

$$Z_i = \log\frac{P_i}{1-P_i} = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k \quad (2)$$

กำหนดให้

Z เป็นตัวแปรตาม หมายถึงโอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

$Z = 1$ หมายถึง การตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

$Z = 0$ หมายถึง การตัดสินใจไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

วิธีแปลงค่าสัมประสิทธิ์ของสมการให้อยู่ในรูปของผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect)

$$\text{จากแบบจำลองโลจิส} \quad P_i = \frac{1}{1+e^{-z_i}} = \frac{e^{z_i}}{1+e^{z_i}}$$

$$\text{และ} \quad Z_i = \ln\frac{P_i}{1-P_i} = a + b_1 X_1 + \dots + b_i X_i$$

การหาผลกระทบส่วนเพิ่มของสัมประสิทธิ์ของแต่ละตัวแปรอิสระ (x_i) ที่มีผลต่อโอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา สามารถหาได้โดย

$$\frac{\partial P_i}{\partial X_k} = P_i(1 - P_i) * \beta_k \quad (3)$$

โดยที่

β_k คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่ประมาณได้ของตัวแปร x_k

โดยทั่วไปการวิเคราะห์สมการถดถอยที่มีตัวแปรเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพนั้นจะใช้แบบจำลองโลจิสต์และแบบจำลองพหุคูณ ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ และได้แก้ไขปัญหาในเรื่องค่าประมาณตัวแปรตาม ไม่อยู่ในช่วง 0 และ 1 ของแบบจำลองความน่าจะเป็นเชิงเส้นทำให้แบบจำลองทั้งสองมีความน่าเชื่อถือมากกว่า ซึ่งในทางปฏิบัติมักนิยมใช้แบบจำลองโลจิสต์มากกว่า เนื่องจากเปรียบเทียบในทางคณิตศาสตร์ได้ง่ายกว่า ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบจำลองโลจิสต์ทำการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

$$Z_i = \beta_0 + \beta_1 \text{EDU}_i + \beta_2 \text{EXPER}_i + \beta_3 \text{FARM}_i + \beta_4 \text{LAB}_i + \beta_5 \text{AREA}_i + \beta_6 \text{TITLE}_i + \beta_7 \text{IRR}_i + \beta_8 \text{GAP}_i + \beta_9 \text{QUANT}_i + \beta_{10} \text{DISTANT}_i + \beta_{11} \text{DELIVT}_i + \beta_{12} \text{PRICE}_i + \beta_{13} \text{MONEYT}_i + \beta_{14} \text{DEBT}_i + \beta_{15} \text{GROUP}_i + \beta_{16} \text{COGN}_i + \beta_{17} \text{ABIDA}_i$$

กำหนดตัวแปรตามในการศึกษา

Z = ตัวแปรตาม หมายถึง โอกาสที่เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

$Z = 1$ คือ เกษตรกรตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

$Z = 0$ คือ เกษตรกรตัดสินใจไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

กำหนดตัวแปรอิสระในการศึกษา

EDU_i คือ ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

EXPER_i คือ ประสบการณ์การผลิตสับปะรดโรงงาน (หน่วยเป็นปี)

FARM_i คือ การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

กำหนดให้ $1 =$ ขึ้นทะเบียนเกษตรกร

$0 =$ ไม่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร

LAB_i คือ จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสับปะรดโรงงาน (คน)

AREA_i คือ ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (ไร่)

TITLE_i คือ สัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินเพาะปลูกทั้งหมด (ร้อยละ)

IRR_i คือ การชลประทาน

กำหนดให้ $1 =$ ในเขตชลประทาน

$0 =$ นอกเขตชลประทาน

GAP_i คือ การผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช

กำหนดให้ $1 =$ ได้รับ

$0 =$ ไม่ได้รับ

QUANT_i คือ ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)

DISTANT_i คือ ระยะทางระหว่างไร่ถึงโรงงานแปรรูป (กิโลเมตร)

DELIVT_i คือ ระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต (ชั่วโมง)

PRICE _i	คือ ราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (บาทต่อกิโลกรัม)
MONEYT _i	คือ ระยะเวลาในการจ่ายชำระเงินค่าผลผลิต (วัน)
DEBT _i	คือ ภาระหนี้สินของครัวเรือน (บาท)
GROUP _i	คือ การเป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด กำหนดให้ 1 = เป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด 0 = ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด
COGN _i	คือ ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560
ABIDA _i	คือ ระดับความสำคัญที่โรงงานแปรรูป ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

โดยที่ $i = 1, 2, \dots, 300$ คือ เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานในภาคตะวันตก

2) สมมติฐานการวิเคราะห์โลจิสติก

ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา ภูมิศึกษา สับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

สมมติฐานที่ 1 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา หมายความว่า ถ้าระดับการศึกษาหัวหน้าครัวเรือนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา เพิ่มขึ้น

สมมติฐานที่ 2 ประสบการณ์การเพาะปลูกสับปะรดโรงงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา หมายความว่า ถ้าประสบการณ์การเพาะปลูกสับปะรดโรงงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา เพิ่มขึ้น

สมมติฐานที่ 3 หากเกษตรกรมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา หมายความว่า ถ้าเกษตรกรมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงาน ส่งผลให้เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา เพิ่มขึ้น

สมมติฐานที่ 4 จำนวนแรงงานในการเพาะปลูกสับปะรดโรงงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา หมายความว่า ถ้าเกษตรกรมีจำนวนแรงงานในการเพาะปลูกสับปะรดโรงงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา เพิ่มขึ้น

สมมติฐานที่ 5 ขนาดเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา หมายความว่า ถ้าขนาดเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา เพิ่มขึ้น

สมมติฐานที่ 6 สัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินทั้งหมด มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา หมายความว่า ถ้าสัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินทั้งหมด เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา เพิ่มขึ้น

สมมติฐานที่ 17 ระดับความสำคัญที่โรงงานแปรรูปปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา ระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการตัดสินใจเข้าระบบเกษตร พันธสัญญา หมายความว่า ถ้าเกษตรกรเห็นว่าโรงงานแปรรูปปฏิบัติตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรจะตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา เพิ่มขึ้น

3) กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้า ระบบเกษตรพันธสัญญา โดยมีประเด็นปัญหาจากเรื่องปริมาณผลผลิตสับปะรดของเกษตรกรและความ ต้องการวัตถุดิบโรงงานแปรรูปมีความไม่สมดุลระหว่างกัน และยังมีปัญหาในเรื่องของการผลิตทำให้คุณภาพ สับปะรดไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ทำให้เกิดความผันผวนของราคาประกอบกับความเสี่ยงของความไม่แน่นอน ของผลผลิตตามฤดูกาลในแต่ละปี เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของการทำการเกษตร ภายใต้ ระบบเกษตรพันธสัญญา จึงทำการศึกษาปัจจัยที่ มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธ สัญญาของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

การกำหนดตัวแปรในการทำวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

<p>ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน - ประสบการณ์การผลิตสับปะรดโรงงานของครัวเรือน (ปี) - การขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ขึ้น/ไม่ขึ้นทะเบียน) - จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสับปะรดโรงงาน (คน) - ขนาดเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (ไร่) - สัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินเพาะปลูกทั้งหมด (ร้อยละ) - การชลประทาน (ใน/นอกเขตชลประทาน) - การผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (ได้รับ/ไม่ได้รับ) - ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม) - ระยะทางระหว่างไร่ถึงโรงงานแปรรูป (กิโลเมตร) - ระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต (ชั่วโมง) - ราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (บาทต่อกิโลกรัม) - ระยะเวลาในการจ่ายชำระเงินค่าผลผลิต (วัน) - ภาระหนี้สินของครัวเรือน (บาท) - การเป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด (เป็น/ไม่เป็นสมาชิก) - ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา ระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 - ระดับความสำคัญที่โรงงานแปรรูป ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา ระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 		<p>การตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - เข้า - ไม่เข้า
---	---	--

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

ตารางที่ 2.1 ทิศทางความสัมพันธ์ของการตัดสินใจของเกษตรกรกับตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	ทิศทางความสัมพันธ์
ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน	+
ประสบการณ์การผลิตสับปะรดโรงงานของครัวเรือน	+
การขึ้นทะเบียนเกษตรกร (ขึ้นทะเบียน/ไม่ขึ้นทะเบียน)	+
จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสับปะรดโรงงาน	+
ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน	+
สัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินเพาะปลูกทั้งหมด	+
การชลประทาน (ใน/นอกเขตชลประทาน)	+
การผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (ได้รับ/ไม่ได้รับ)	+
ผลผลิตต่อไร่	+
ระยะทางระหว่างไร่ถึงโรงงานแปรรูป	+
ระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต	-
ราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา	-
ระยะเวลาในการจ่ายชำระเงินค่าผลผลิต	-
ภาระหนี้สินของครัวเรือน	+
การเป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด (เป็น/ไม่เป็นสมาชิก)	+
ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา ระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560	+
ระดับความสำคัญที่โรงงานแปรรูปปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนา ระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560	+

2.2.3 มาตรวัดแบบลิเคอร์ท (Likert scale)

มาตรวัดทัศนคติแบบลิเคอร์ท (Likert scale) มาตรวัดนี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น Summated Rating เป็นต้น พื้นฐานการสร้างแบบทดสอบนี้ผู้ตอบจะระบุความเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย ในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องพยายามตั้งคำถามหลายๆ คำถามเพื่อแสดงคุณลักษณะของสิ่งของและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งที่ต้องการวัด โดยวิธีการถามจะประกอบด้วยประโยคหรือคำกล่าวในแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการวัด โดยกำหนดมาตรวัดแต่ละข้อเป็น 5 สเกล ตั้งแต่ 1 ถึง 5 หรือจะเป็น -2, -1, 0, 1, 2 ก็ได้ โดยส่วนใหญ่มักจะให้เลข 5 แทนความหมายที่ผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่งหรือแน่ใจอย่างยิ่ง และเลขน้อยที่สุดแสดงความหมายที่ไม่แน่ใจหรือไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยการสร้างคำถามนั้นควรจะมีการทดลองใช้ (Pre-test) คำถามแต่ละข้อจะต้องมีผู้แสดงความเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจน และมีจำนวนใกล้เคียงกัน ไม่เช่นนั้นแล้ว ข้อความนั้นจะต้องถูกตัดทิ้งไป นอกจากนี้การทดสอบจะช่วยตัดข้อความที่เป็นคำถามที่ไม่

ชัดเจนออกไป โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ (เอกณรงค์ วรสีหะ, 2561) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 คะแนน	หมายถึง	มีความสำคัญระดับมากที่สุด
4 คะแนน	หมายถึง	มีความสำคัญระดับมาก
3 คะแนน	หมายถึง	มีความสำคัญระดับปานกลาง
2 คะแนน	หมายถึง	มีความสำคัญระดับน้อย
1 คะแนน	หมายถึง	มีความสำคัญระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแบ่งระดับความสำคัญ สามารถทำได้โดยใช้สูตรการคำนวณหาความกว้างของอัตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอัตรภาคชั้น} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีระดับความสำคัญมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีระดับความสำคัญมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีระดับความสำคัญปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีระดับความสำคัญน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับความสำคัญน้อยที่สุด

บทที่ 3 ข้อมูลทั่วไป

3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร

3.1.1 เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรเป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 33 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า ร้อยละ 81 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.1)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด เกษตรกรมีการทำข้อตกลงโดยตรงกับโรงงานแปรรูปและทำผ่านตัวแทน ซึ่งการทำสัญญาหรือข้อตกลงนี้ บางครั้งเป็นเพียงสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เกษตรกรจะทำการรายงานการเพาะปลูก การบังคับผลผลิต ให้กับโรงงานแปรรูปสับปะรดทราบ และก่อนที่จะเก็บเกี่ยวผลผลิตจะทำการรายงานให้โรงงานแปรรูปทราบอีกครั้ง โดยโรงงานแปรรูปจะเป็นผู้กำหนดวันในการส่งมอบผลผลิต ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย ร้อยละ 65.77 มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 32.21 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า ร้อยละ 78.52

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด เกษตรกรจะขายผลผลิตสับปะรดให้กับโรงงานแปรรูป โดยดูราคาจากโรงงานแปรรูปที่ตนเองพอใจ และขายผลผลิตให้กับผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อในพื้นที่ใกล้เคียงกับไร่สับปะรดของตนเอง ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.98 มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 35.76 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า ร้อยละ 83.44

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชายและมีอายุน้อยกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด หากพิจารณาระดับการศึกษาของกลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป มีสัดส่วนที่มากกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน ดังนั้น หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร ที่เป็นเพศชาย มีอายุไม่มาก และมีการศึกษาเพิ่มขึ้น เกษตรกรจะทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด เนื่องจากมีความรู้ความเข้าใจในการทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายมากขึ้น

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศของหัวหน้าครัวเรือน						
ชาย	98	65.77	71	47.02	169	56.33
หญิง	51	34.23	80	52.98	131	43.67
รวม	149	100	151	100	300	100
อายุหัวหน้าครัวเรือน						
ต่ำกว่า 31 ปี	6	4.03	4	2.65	10	3.33
31-40 ปี	19	12.75	16	10.60	35	11.67
41-50 ปี	48	32.21	42	27.81	90	30.00
51-60 ปี	45	30.20	54	35.76	99	33.00
มากกว่า 60 ปี	31	20.81	35	23.18	66	22.00
รวม	149	100	151	100	300	100
ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน						
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า	117	78.52	126	83.44	243	81.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	18	12.08	17	11.26	35	11.67
อนุปริญญา/ปวส.	5	3.36	4	2.65	9	3.00
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	9	6.04	4	2.65	13	4.33
รวม	149	100	151	100	300	100

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.2 การผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก พบว่า ส่วนใหญ่มีเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน ต่ำกว่า 21 ไร่ ร้อยละ 59.67 และมีประสบการณ์ในการผลิตสับปะรดโรงงานอยู่ระหว่าง 1-10 ปี ร้อยละ 32.33 จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตอยู่ระหว่าง 1-5 คน ร้อยละ 71 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.2)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ส่วนใหญ่มีเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน ต่ำกว่า 21 ไร่ ร้อยละ 49.66 มีประสบการณ์ในการผลิตสับปะรดโรงงานอยู่ระหว่าง 1-10 ปี ร้อยละ 34.23 และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตอยู่ระหว่าง 1-5 คน ร้อยละ 61.07

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ส่วนใหญ่มีเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน ต่ำกว่า 21 ไร่ ร้อยละ 69.54 มีประสบการณ์ในการผลิตสับปะรดโรงงานอยู่ระหว่าง 1-10 ปี ร้อยละ 30.46 และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตอยู่ระหว่าง 1-5 คน ร้อยละ 80.79

เมื่อเปรียบเทียบการผลิตของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า ขนาดเนื้อที่เพาะปลูก ประสิทธิภาพในการผลิต และจำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตไม่แตกต่างกัน เนื่องจากราคาที่เกษตรกรขายได้ ในช่วงปี 2558-2559 จูงใจให้เกษตรกรทำการปลูกสับปะรดในพื้นที่ว่าง ปลูกแซมในสวนยางพาราและ ปาล์มน้ำมันที่ปลูกใหม่ และเป็นพื้นที่ขนาดเล็กส่วนใหญ่จึงใช้แรงงานในครัวเรือน

ตารางที่ 3.2 การผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
ขนาดเนื้อที่เพาะปลูก						
สับปะรดโรงงาน						
ต่ำกว่า 21 ไร่	74	49.66	105	69.54	179	59.67
21-40 ไร่	33	22.15	25	16.56	58	19.33
41-60 ไร่	18	12.08	14	9.27	32	10.67
61-80 ไร่	9	6.04	3	1.99	12	4.00
มากกว่า 80 ไร่	15	10.07	4	2.65	19	6.33
รวม	149	100	151	100	300	100
ประสิทธิภาพในการเพาะปลูก						
สับปะรดโรงงาน						
1- 10 ปี	51	34.23	46	30.46	97	32.33
11-20 ปี	47	31.54	41	27.15	88	29.33
21-30 ปี	33	22.15	37	24.50	70	23.33
มากกว่า 30 ปี	18	12.08	27	17.88	45	15.00
รวม	149	100	151	100	300	100
จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิต						
สับปะรดโรงงาน						
1- 5 คน	91	61.07	122	80.79	213	71.00
6-10 คน	49	32.89	28	18.54	77	25.67
11-15 คน	9	6.04	1	0.66	10	3.33
รวม	149	100	151	100	300	100

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.3 การขึ้นทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก พบว่า มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ร้อยละ 73 และไม่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ร้อยละ 27 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.3)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ร้อยละ 78.52 และไม่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ร้อยละ 21.48

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรร้อยละ 67.55 และไม่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ร้อยละ 32.45

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า การขึ้นทะเบียนเกษตรกรไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรที่ไม่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร มีข้อจำกัดในการขึ้นทะเบียนเกษตรกร เช่น มีอายุมาก ไม่มีที่ดินเพาะปลูกเป็นของตนเอง และไม่มีสมาชิกในครัวเรือนทำการเกษตรต่อจากตน ซึ่งหันไปประกอบอาชีพนอก ภาคการเกษตร เนื่องจากรายได้ดีกว่า

ตารางที่ 3.3 การขึ้นทะเบียนเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ขึ้นทะเบียนเกษตรกร	117	78.52	102	67.55	219	73.00
ไม่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร	32	21.48	49	32.45	81	27.00
รวม	149	100	151	100	300	100

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.4 การรวมกลุ่มของเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก พบว่า ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ร้อยละ 54.33 และเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ร้อยละ 45.60 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.4)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ร้อยละ 55.03 และเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ร้อยละ 44.97

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ร้อยละ 53.64 และเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ร้อยละ 46.36

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า การเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำการตลาดเอง และเห็นว่าการตัดสินใจในการดำเนินการอาจมีความล่าช้า และความคิดเห็นอาจมีความแตกต่างกัน ซึ่งเกษตรกรบางรายนั้น เคยเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรดมาก่อน ต่อมาได้ลาออกจากการเป็นสมาชิกด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม

ตารางที่ 3.4 การรวมกลุ่มของเกษตรกรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
เป็นสมาชิก	67	44.97	70	46.36	137	45.67
ไม่เป็นสมาชิก	82	55.03	81	53.64	163	54.33
รวม	149	100	151	100	300	100

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.5 การผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก พบว่า ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ร้อยละ 86.67 และได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ร้อยละ 13.33 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.5)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ร้อยละ 77.18 และได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ร้อยละ 22.82

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ร้อยละ 96.03 และได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ร้อยละ 3.97

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตสูง มีความยุ่งยาก ราคาขายไม่แตกต่างกัน บางรายไม่ได้ต่ออายุ นอกจากนี้ เกษตรกรบางรายไม่รู้จักมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP)

ตารางที่ 3.5 มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
ได้รับ	34	22.82	6	3.97	40	13.33
ไม่ได้รับ	115	77.18	145	96.03	260	86.67
รวม	149	100	151	100	300	100

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.6 การรับการอบรมความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก พบว่า เกษตรกรไม่ได้เข้ารับการอบรมความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 60 และเกษตรกรที่เข้ารับการอบรม ร้อยละ 40 เข้ารับการอบรมมากที่สุด อยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง รองลงมาอยู่ระหว่าง 6-10 ครั้ง และมากกว่า 10 ครั้ง ร้อยละ 69.17 23.33 และ 7.50 ตามลำดับ โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.6)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ไม่ได้เข้ารับการอบรมความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 55.70 และเกษตรกรที่เข้ารับการอบรม ร้อยละ 44.30 เข้ารับการอบรมมากที่สุด อยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง รองลงมาอยู่ระหว่าง 6-10 ครั้ง และมากกว่า 10 ครั้ง ร้อยละ 69.70 25.75 และ 4.55 ตามลำดับ

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูป ไม่ได้เข้ารับการอบรมความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ร้อยละ 64.24 และเกษตรกรที่เข้ารับการอบรม ร้อยละ 35.76 เข้ารับการอบรมมากที่สุด อยู่ระหว่าง 1-5 ครั้ง รองลงมาอยู่ระหว่าง 6-10 ครั้ง และมากกว่า 10 ครั้ง ร้อยละ 68.52 20.37 และ 11.11 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า เข้ารับการอบรมความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการเพาะปลูก และจะมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันเองเมื่อประสบปัญหาในด้านการผลิตหรือการตลาด

ตารางที่ 3.6 การรับการอบรมความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
การอบรมความรู้ทางด้านวิชาการเกษตร						
ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา						
ไม่ได้รับการอบรม	83	55.70	97	64.24	180	60.00
ได้รับการอบรม	66	44.30	54	35.76	120	40.00
รวม	149	100	151	100	300	100
จำนวนครั้งที่เข้ารับการอบรม						
1-5 ครั้ง	46	69.70	37	68.52	83	69.17
6-10 ครั้ง	17	25.75	11	20.37	28	23.33
มากกว่า 10 ครั้ง	3	4.55	6	11.11	9	7.50
รวม	66	100	54	100	120	100

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.7 การถือครองในที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรที่ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกร ผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก ทำการเพาะปลูกสับปะรดโรงงานในที่ดินของตนเอง ร้อยละ 40 รองลงมาเป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 27 และที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า ร้อยละ 26 ตามลำดับ โดยมีขนาดเนื้อที่เพาะปลูกมากที่สุด คือ ที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า ร้อยละ 40.93 รองลงมาคือ ที่ดินของตนเอง ร้อยละ 28.82 และที่ดินเช่า ร้อยละ 26.16 ตามลำดับ โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.7)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ทำการเพาะปลูกในที่ดินของตนเอง ร้อยละ 35.57 รองลงมาเป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 29.53 และที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า ร้อยละ 28.86 ตามลำดับ ทำการเพาะปลูกในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 90.60 และอยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 91.28 โดยมีขนาดเนื้อที่เพาะปลูกมากที่สุด คือ ที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า ร้อยละ 45.87 รองลงมาคือ ที่ดินเช่า ร้อยละ 29.31 และที่ดินของตนเอง ร้อยละ 21.04 ตามลำดับ

2) ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ทำการเพาะปลูกในที่ดินของตนเอง ร้อยละ 44.37 รองลงมาเป็นที่ดินเช่า ร้อยละ 24.50 และที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า ร้อยละ 23.18 ตามลำดับ โดยมีขนาดเนื้อที่เพาะปลูกมากที่สุด ในที่ดินของตนเอง ร้อยละ 39.79 รองลงมาคือ ที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า ร้อยละ 33.96 และที่ดินเช่า ร้อยละ 21.71 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า การถือครองในที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรไม่แตกต่าง แต่เมื่อพิจารณาถึงขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงานนั้น กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรดมีสัดส่วนของขนาดพื้นที่มากกว่า เมื่อเกษตรกรมีการเช่าที่ดินเพิ่มจากที่ดินของตน หรือมีที่ดินเช่าเพียงอย่างเดียว เกษตรกรจึงมีต้นทุนเพิ่มขึ้น จึงตัดสินใจทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูปสับปะรดเพื่อป้องกันความเสี่ยงในด้านการตลาด

ตารางที่ 3.7 การถือครองที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	(ราย)	(ไร่)	(ราย)	(ไร่)	(ราย)	(ไร่)
ที่ดินของตนเอง	43	2,360.50	35	1,239.50	78	3,600
และที่ดินเช่า	(28.86)	(45.87)	(23.18)	(33.96)	(26)	(40.93)
ที่ดินเช่า	44	1,508.50	37	792.50	81	2,301
	(29.59)	(29.31)	(24.50)	(21.71)	(27)	(26.16)
ที่ดินของตนเอง	53	1,082.50	67	1,452	120	2,534.50
	(35.57)	(21.04)	(44.37)	(39.79)	(40)	(28.82)
ที่ดินของตนเอง	2	104	1	26	3	130
และที่ดินได้ทำฟรี	(1.34)	(2.02)	(0.66)	(0.71)	(1)	(1.48)
ที่ดินได้ทำฟรี	5	52.50	9	72.50	14	125
	(3.36)	(1.02)	(5.96)	(1.99)	(4.66)	(1.42)
ที่ดินของตนเอง ที่ดินเช่า	0	0	2	67	2	67
และที่ดินได้ทำฟรี	(0)	(0)	(1.32)	(1.84)	(0.67)	(0.76)
ที่ดินเช่า	2	38	0	0	2	38
และที่ดินได้ทำฟรี	(1.34)	(0.74)	(0)	(0)	(0.67)	(0.43)
รวม	149	5,146	151	3,649.50	300	8,795.50
	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)	(100)

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงเป็นร้อยละ

3.1.8 เอกสารสิทธิ์ที่ดิน พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก ทำการปลูกสับปะรดโรงงานในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 81 โดยมีขนาดเนื้อที่เพาะปลูก ร้อยละ 72.38 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.8)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ทำการปลูกสับปะรดโรงงานในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 90.60 โดยมีขนาดเนื้อที่เพาะปลูก ร้อยละ 78.15

2) ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ทำการปลูกสับปะรดโรงงานในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ ร้อยละ 71.52 โดยมีขนาดเนื้อที่เพาะปลูก ร้อยละ 28.48

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า เอกสารสิทธิ์ในที่ดินปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรดมากกว่า กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด และเมื่อพิจารณาถึงขนาดของเนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงานนั้น กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรดมีสัดส่วนของขนาดพื้นที่ที่มีเอกสารสิทธิ์มากกว่า เมื่อเกษตรกรทำการปลูกในที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ เกษตรกรจะสามารถทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูปสับปะรดได้โดยไม่ติดเงื่อนไขในเรื่องของเอกสารสิทธิ์

ตารางที่ 3.8 เอกสารสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	(ราย)	(ไร่)	(ราย)	(ไร่)	(ราย)	(ไร่)
มีเอกสารสิทธิ์	135 (90.60)	4,310.50 (78.15)	108 (71.52)	2,055.50 (71.52)	248 (81)	6,366 (72.38)
ไม่มีเอกสารสิทธิ์	14 (9.40)	1,205 (21.85)	43 (28.48)	1,224.50 (28.48)	57 (19)	2,429.50 (27.62)
รวม	149 (100)	5,515.50 (100)	151 (100)	3,280 (100)	300 (100)	8,795.50 (100)

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงเป็นร้อยละ

3.1.9 การชลประทาน พบว่า ส่วนใหญ่มีเนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรอยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 92.33 โดยมีขนาดของพื้นที่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 95.87 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.9)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูป พบว่า ส่วนใหญ่มีเนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรอยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 91.28 โดยมีขนาดของพื้นที่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 94.97

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูป ส่วนใหญ่มีเนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรอยู่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 93.38 โดยมีขนาดของพื้นที่นอกเขตชลประทาน ร้อยละ 97.39

เมื่อเปรียบเทียบการชลประทานของเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า เนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรอยู่นอกเขตชลประทานไม่แตกต่างกัน เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดต้องอาศัยน้ำฝนในการเพาะปลูก หากประสบปัญหาสภาพอากาศแปรปรวนและฝนแล้ง อาจทำให้เกิดปัญหาการควบคุมคุณภาพ ส่งผลทำให้ต้นทุนสูงและมีความเสี่ยงทำให้ผลผลิตเสียหายได้ โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย จึงทำให้มีระยะเวลาปลูกและเก็บเกี่ยวอยู่ในช่วงเดียวกัน สำหรับเกษตรกรรายใหญ่ที่มีเงินทุนในการจัดการระบบน้ำก็จะสามารถวางแผนการผลิตได้

ตารางที่ 3.9 เนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงานของเกษตรกรในและนอกเขตชลประทาน

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
	(ราย)	(ไร่)	(ราย)	(ไร่)	(ราย)	(ไร่)
ในเขตชลประทาน	13 (8.72)	277.50 (5.03)	10 (6.62)	85.50 (6.62)	23 (7.67)	363 (4.13)
นอกเขตชลประทาน	136 (91.28)	5,238 (94.97)	141 (97.39)	3,194.50 (28.48)	277 (92.33)	8,432.50 (95.87)
รวม	149 (100)	5,515.50 (100)	151 (100)	3,280 (100)	300 (100)	8,795.50 (100)

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงเป็นร้อยละ

3.1.10 เงินลงทุนของเกษตรกรในการปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินมาใช้ในการปลูกสับปะรดโรงงาน ร้อยละ 62 และแหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 73.66 โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.10)

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินมาใช้ในการปลูกสับปะรดโรงงาน ร้อยละ 61.07 โดยที่แหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 76.34 รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 13.98

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด ส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินมาใช้ในการปลูกสับปะรดโรงงาน ร้อยละ 62.91 โดยที่แหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่เป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ร้อยละ 61.11 รองลงมาคือ กองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 29.63

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเงินทุน จึงต้องกู้ยืมเงินมาใช้ในการปลูกสับปะรดโรงงาน โดยที่แหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่เป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อย่างไรก็ตาม แหล่งเงินกู้ในกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูปสับปะรด จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรน้อยกว่า โดยจะมีการกู้ยืมเงินจากแหล่งอื่นๆ มาปลูกสับปะรดโรงงาน เช่น กองทุนหมู่บ้าน ญาติพี่น้อง เป็นต้น

ตารางที่ 3.10 เงินลงทุนของเกษตรกรในการปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การกู้ยืมเงินในการปลูก						
ไม่มีการกู้ยืม	58	38.93	56	37.09	114	38.00
มีการกู้ยืม	91	61.07	95	62.91	186	62.00
รวม	149	100	151	100	300	100
แหล่งเงินกู้ของเกษตรกร (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร	71	76.34	66	61.11	137	73.66
สหกรณ์การเกษตร	7	7.53	7	6.48	14	7.53
พ่อค้า นายทุนท้องถิ่น	2	2.15	3	2.78	5	2.69
กองทุนหมู่บ้าน	13	13.98	32	29.63	31	16.67
ธนาคารพาณิชย์	-	-	2	1.85	2	1.08
กลุ่มเกษตรกร	-	-	3	2.78	3	1.61
ญาติพี่น้อง	4	4.30	5	4.63	9	4.84

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.11 การจำหน่ายผลผลิต พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรจะขายผลผลิตให้กับโรงงานแปรรูปสับปะรดแบบมีสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิต ร้อยละ 65.02 ราคาขายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 3.21 บาท ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 46.51 กิโลเมตร ระยะเวลาในการขนส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 16.74 ชั่วโมง ระยะเวลาที่ได้รับชำระเงินเฉลี่ย 7.34 วัน รองลงมาคือผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อเพื่อเข้าโรงงานแปรรูป ร้อยละ 19.94 ราคาขายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.30 บาท ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 11.98 กิโลเมตร ระยะเวลาในการขนส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 1.05 ชั่วโมง ระยะเวลาที่ได้รับชำระเงินเฉลี่ย 1.48 วัน และโรงงานแปรรูปแบบไม่มีสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิต ร้อยละ 11.85 ราคาขายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 2.98 บาท ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 35.37 กิโลเมตร ระยะเวลาในการขนส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 19.45 ชั่วโมง ระยะเวลาที่ได้รับชำระเงินเฉลี่ย 6.74 วัน ตามลำดับ โดยแบ่งเป็น (ดังแสดงในตารางที่ 3.11)

ตารางที่ 3.11 การจำหน่ายผลผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

รายการ	ปริมาณ ผลผลิต (ร้อยละ)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	ระยะทางจาก ไร่ถึงจุดรับซื้อ เฉลี่ย (กม.)	ระยะเวลาใน การรอส่งมอบ ผลผลิตเฉลี่ย (ชม.)	ระยะเวลาที่ ได้รับชำระ เงินเฉลี่ย (วัน)
โรงงานแปรรูป					
แบบมีสัญญา/ข้อตกลง	65.02	3.21	46.51	16.74	7.34
โรงงานแปรรูป					
แบบไม่มีสัญญา/ข้อตกลง	11.85	2.98	35.37	19.45	6.74
ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ	19.94	2.30	11.98	1.05	1.48
สหกรณ์การเกษตร	0.17	3.65	15.00	0.50	1
พ่อค้ารวบรวมผลสด	2.79	4.68	6.00	1.13	1
จำหน่ายเอง	0.23	5.44	40.50	2	1

ที่มา: จากการสำรวจ

1) กลุ่มเกษตรกรที่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย ส่วนใหญ่ส่งผลผลิตเข้าโรงงานแปรรูป ร้อยละ 90.90 ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 3.21 บาทต่อกิโลกรัม ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 46.40 กิโลเมตร ระยะเวลาการรอส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 16.64 ชั่วโมง ระยะเวลาชำระเงินหลังจากส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 7.32 วัน รองลงมาส่งให้ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อเพื่อเข้าโรงงาน ร้อยละ 7.44 เนื่องจากผลผลิตที่มีน้อยในปลายฤดูเก็บเกี่ยวจึงไม่คุ้มค่าในการขนส่งเข้าโรงงาน ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ย 2.40 บาทต่อกิโลกรัม ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 14.18 กิโลเมตร ระยะเวลาการรอส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 0.77 ชั่วโมง ระยะเวลาชำระเงินหลังจากส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 1 วัน ดังแสดงในตารางที่ 3.12

ตารางที่ 3.12 การจำหน่ายผลผลิตสับปะรดโรงงานของเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย

รายการ	ปริมาณผลผลิต (ร้อยละ)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	ระยะทาง จากไร่ถึงจุด รับซื้อเฉลี่ย (กม.)	ระยะเวลาใน การรอส่งมอบ ผลผลิตเฉลี่ย (ชม.)	ระยะเวลาที่ ได้รับชำระ เงินเฉลี่ย (วัน)
1.โรงงานแปรรูป	90.90	3.21	46.40	16.64	7.32
2.ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ	7.44	2.40	14.18	0.77	1
3.สหกรณ์การเกษตร	0.21	2.80	15.00	0.50	1
4.พ่อค้ารวบรวมผลสด	1.29	4.00	10.00	1.33	1
5.จำหน่ายเอง	0.16	4.25	60.50	3	1

ที่มา: จากการสำรวจ

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย ส่วนใหญ่ส่งผลผลิตให้ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อเพื่อเข้าโรงงานแปรรูป ร้อยละ 51.35 โดยราคาที่ได้เฉลี่ย 2.27 บาทต่อกิโลกรัม ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 11.17 กิโลเมตร ระยะเวลาขนส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 1.16 ชั่วโมง ระยะเวลาชำระเงินหลังจากส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 1.65 วัน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยไม่มีรถบรรทุกในการขนส่งเข้าโรงงานและต้องการรับเงินสดสำหรับใช้จ่ายในครัวเรือน รองลงมาส่งผลผลิตเข้าโรงงานแปรรูป ร้อยละ 41.63 ราคาที่ได้เฉลี่ย 2.98 บาทต่อกิโลกรัม ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย 35.37 กิโลเมตร ระยะเวลาขนส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 21.67 ชั่วโมง ระยะเวลาชำระเงินหลังจากส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย 7.47 วัน ดังแสดงในตารางที่ 3.13

ตารางที่ 3.13 การจำหน่ายผลผลิตสับปะรดโรงงานของเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย

การขายผลผลิต	ปริมาณผลผลิต (ร้อยละ)	ราคาเฉลี่ย (บาท/กก.)	ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อเฉลี่ย (กม.)	ระยะเวลาในการขนส่งมอบผลผลิตเฉลี่ย (ชม.)	ระยะเวลาที่ได้รับชำระเงินเฉลี่ย (วัน)
1.โรงงานแปรรูป	41.63	2.98	35.37	21.67	7.47
2.ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ	51.35	2.27	11.17	1.16	1.65
3.สหกรณ์การเกษตร	0.07	4.50	15	0.50	1
4.พ่อค้ารวบรวมผลสด	6.55	4.81	5.25	1.09	1
5.จำหน่ายเอง	0.40	6.23	27.17	1	1

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า กลุ่มที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขาย จะส่งผลผลิตให้กับผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ มากกว่าส่งเข้าโรงงานแปรรูปโดยตรง ซึ่งผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อจะเป็นแหล่งรองรับผลผลิตของเกษตรกรรายย่อยซึ่งไม่มีรถบรรทุกเพื่อขนส่งเข้าโรงงานแปรรูป เนื่องจากมีระยะทางไกลและยังได้รับเงินเร็วกว่าโรงงานแปรรูปถึงแม้ว่าจะได้ราคาขายที่ต่ำกว่า ส่วนของเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน ก็เลือกส่งผลผลิตให้ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อเช่นกัน ซึ่งเป็นผลผลิตในช่วงที่ผลผลิตเริ่มลดลงและมีปริมาณน้อย ไม่คุ้มค่าต่อการขนส่ง รวมทั้งผลผลิตที่ถูกคัดออกมาจากโรงงานแปรรูป เนื่องจากผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ มีช่องทางกระจายผลผลิตได้ดีกว่า

3.2 ผู้ประกอบการโรงงานแปรรูปสับปะรด

จากการสัมภาษณ์โรงงานแปรรูปสับปะรด จำนวน 2 แห่ง จากโรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนายาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 จำนวน 1 แห่ง และโรงงานแปรรูปที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร จำนวน 1 แห่ง โดยโรงงานแปรรูปสับปะรดทั้งสองแห่ง เป็นโรงงานประเภท จำพวก 3 (เครื่องจักรเกิน 50 แรงม้า คนงานเกิน 50 คน) แบ่งเป็น

3.2.1 ความต้องการผลผลิต และแหล่งรับซื้อผลผลิต

1) โรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร มีความต้องการวัตถุดิบ สับปะรด ประมาณ 150,000 ตันต่อปี มีการรับซื้อผลผลิตสับปะรดมาจากเกษตรกร ร้อยละ 70 รองลงมาคือ ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ ร้อยละ 30 ซึ่งผลผลิตมาจากในพื้นที่ผลิตสับปะรดรัศมีรอบโรงงานไม่เกิน 100 กิโลเมตร ร้อยละ 60 และนอกพื้นที่ผลิตสับปะรดรัศมีรอบโรงงานเกินกว่า 100 กิโลเมตร ร้อยละ 40 การรับซื้อนอกพื้นที่จะผ่านตัวแทนรับซื้อ เป็นผู้รวบรวมในการจัดส่งผลผลิตให้กับโรงงานแปรรูป โดยในช่วง เดือนสิงหาคม – กันยายน โรงงานแปรรูปจะปิดทำการเพื่อปรับปรุงซ่อมแซมเครื่องจักร ประมาณ 30 วัน

2) โรงงานแปรรูปที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร มีความต้องการวัตถุดิบ สับปะรด ประมาณ 130,000 ตันต่อปี มีการรับซื้อผลผลิตสับปะรดมาจากเกษตรกร ร้อยละ 50 รองลงมาคือ ผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ ร้อยละ 35 จากไร่ของโรงงานเอง ร้อยละ 10 และจากสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่ม เกษตรกร ร้อยละ 5 ซึ่งผลผลิตมาจากในพื้นที่ผลิตสับปะรดรัศมีรอบโรงงานไม่เกิน 100 กิโลเมตร ร้อยละ 70 และนอกพื้นที่ผลิตสับปะรดรัศมีรอบโรงงานเกินกว่า 100 กิโลเมตร ร้อยละ 30 การรับซื้อนอกพื้นที่จะผ่าน ตัวแทนรับซื้อเป็นผู้รวบรวมในการจัดส่งผลผลิตให้กับโรงงานแปรรูปเช่นกัน โดยโรงงานแปรรูปจะปิดทำการ เพื่อปรับปรุงซ่อมแซมเครื่องจักร ในช่วงเดือน สิงหาคม – ตุลาคม ประมาณ 90 วัน

เมื่อเปรียบเทียบ ทั้งสองโรงงานมีการรับซื้อผลผลิตโดยตรงจากเกษตรกรมากที่สุด รองลงมา คือผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อ โดยผลผลิตส่วนใหญ่มาจากพื้นที่การผลิตสับปะรดรัศมีรอบโรงงานไม่เกิน 100 กิโลเมตร เนื่องจากโรงงานแปรรูปส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในแหล่งผลิตสับปะรดโรงงาน

3.2.2 ความต้องการด้านคุณภาพผลผลิตและปริมาณผลผลิต ดังแสดงในตารางที่ 3.14 โดยแบ่งเป็น

1) โรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร ให้ความสำคัญในด้าน คุณภาพของผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และปลอดภัยจากศัตรูพืช และปริมาณผลผลิตที่เพียงพอในแต่ละ เดือน ในระดับมากที่สุด และผลผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practice: GAP) ผลผลิตสับปะรดที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางและความยาวผล ไม่น้อยกว่า 9.0 เซนติเมตร และไม่เกิน 15.5 เซนติเมตร ผลผลิตที่มีความแก่ต้องไม่น้อยกว่า ร้อยละ 25 ของผล มีสารไน เตรทในผลไม่เกิน 15 มิลลิกรัม ต่อน้ำหนักผล 1 กิโลกรัม ในระดับมาก

2) โรงงานแปรรูปที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร ให้ความสำคัญใน ด้านคุณภาพของผลผลิตที่มีความแก่ไม่ต้อไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของผล มีสารไนเตรทในผลไม่เกิน 15 มิลลิกรัมต่อน้ำหนักผล 1 กิโลกรัม ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และปลอดภัยจากศัตรูพืช และปริมาณผลผลิต ที่เพียงพอในแต่ละเดือน ในระดับมากที่สุด และให้ความสำคัญกับผลผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติ ทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practice) ผลผลิตสับปะรดที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางและ ความยาวผล ไม่น้อยกว่า 9.0 เซนติเมตร และไม่เกิน 15.5 เซนติเมตร ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบ พบว่าทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน คือให้ความสำคัญกับผลผลิต ที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และปลอดภัยจากศัตรูพืช และมีปริมาณผลผลิตที่เพียงพอในแต่ละเดือน

ตารางที่ 3.14 ความต้องการด้านคุณภาพและปริมาณของผลผลิตของโรงงานแปรรูป

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความสำคัญ					ค่าเฉลี่ย	การแปร ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
โรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร							
1. การรับรองมาตรฐาน GAP	-	100	-	-	-	4.00	มาก
2. ผลผลิตสับปะรดที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางและความยาวผล ไม่น้อยกว่า 9.0 ซม. และไม่เกิน 15.5 ซม.	-	100	-	-	-	4.00	มาก
3. ผลผลิตที่มีความแก่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของผล	-	100	-	-	-	4.00	มาก
4. ผลผลิตสับปะรดที่มีสารไนเตรทในผลไม่เกิน 15 มก. ต่อน้ำหนักผล 1 กก.	-	100	-	-	-	4.00	มาก
5. ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และปลอดจากศัตรูพืช	100	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
6. ปริมาณผลผลิตที่เพียงพอในแต่ละเดือน	100	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
โรงงานแปรรูปที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร							
1. การรับรองมาตรฐาน GAP	-	100	-	-	-	4.00	มาก
2. ผลผลิตสับปะรดที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางและความยาวผล ไม่น้อยกว่า 9.0 ซม. และไม่เกิน 15.5 ซม.	-	100	-	-	-	4.00	มาก
3. ผลผลิตที่มีความแก่ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ของผล	100	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
4. ผลผลิตสับปะรดที่มีสารไนเตรทในผลไม่เกิน 15 มก. ต่อน้ำหนักผล 1 กก.	100	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
5. ผลผลิตที่ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และปลอดจากศัตรูพืช	100	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด
6. ปริมาณผลผลิตที่เพียงพอในแต่ละเดือน	100	-	-	-	-	5.00	มากที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

4.1.1 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา โดยการวิเคราะห์จากแบบจำลองโลจิสต์ (Logit Model) ถึงความน่าจะเป็นเกษตรกรจะตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ประกอบด้วย สัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินเพาะปลูกทั้งหมด (TTITLE) การผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) และราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (PRICE) ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ประกอบด้วย ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (AREA) และผลผลิตต่อไร่ (QUANT) และค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ประกอบด้วย การขึ้นทะเบียนเกษตรกร (FARM) และระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต (DELIVT) นอกจากนี้ยังมีตัวแปรอิสระอีก 10 ตัวแปร ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติประกอบไปด้วย ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน (EDU) ประสบการณ์การเพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (EXPERI) จำนวนแรงงานในการผลิตสับปะรดโรงงาน (LAB) การชลประทานในพื้นที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (IRR) ระยะทางระหว่างไร่ถึงโรงงานแปรรูป (DISTANT) ระยะเวลาในการจ่ายชำระค่าผลผลิต (MONEYT) ภาระหนี้สินครัวเรือน (DEBT) การเป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด (GROUP) ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 (COGN) และระดับการให้ความสำคัญกับโรงงานแปรรูปที่ปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 (ABID) ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ผลการประมาณค่าในแบบจำลองโลจิสต์ ได้ค่าสถิติของแบบจำลอง คือค่า McFadden R-squared เท่ากับ 0.2463 ซึ่งหมายความว่า ความผันแปรในตัวแปรตามสามารถอธิบายด้วยตัวแปรในสมการโลจิสต์ได้ ร้อยละ 24.63 และในการเปรียบเทียบค่าพยากรณ์กับค่าจริง ซึ่งกำหนด Cut Value เท่ากับ 0.5 พบว่า สามารถทำนายถูกต้องร้อยละ 75 โดยที่ค่า LR ซึ่งมีการกระจายแบบไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 102.4276 เป็นค่าที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การประมาณค่าในแบบจำลอง ได้ผลการศึกษาดังนี้

$$\begin{aligned} Z_i = & - 5.21308 - 0.0898(EDU) - 0.0066(EXPERI) + 0.6485(FARM) + 0.0877(LAB) \\ & + 0.3119(IRR) + 0.0141(AREA) + 0.0125(TITLE) + 1.3343(GAP) + 0.0002(QUANT) \\ & + 0.0005(DISTANT) + 0.0242(DELIVT) + 0.7369(PRICE) - 0.0265(MONEYT) \\ & + 0.0000(DEBT) - 0.4352(GROUP) + 0.1501(COGN) + 0.3100(ABIDA) \end{aligned}$$

ความน่าจะเป็นของเกษตรกรในการตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา (P_i) นั้น สามารถคำนวณได้จากการนำค่าเฉลี่ยของตัวแปรแทนค่าลงในสมการ

$$Z_i = \log \frac{P_i}{1-P_i} = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k$$

โดยตัวแปรหุ่นจะแทนค่าด้วย 0

$$\beta_1 + \beta_2 + \dots + \beta_k \text{ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ที่กะประมาณได้จากตารางที่ 4.1}$$

จากการคำนวณพบว่าค่า Z_i มีค่า = -0.5085 ซึ่ง

$$\begin{aligned} P_i &= \frac{1}{1+e^{-Z_i}} \\ &= \frac{1}{1+e^{5.0585}} \\ &= 0.3755 \end{aligned}$$

ดังนั้น ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญาที่ระดับค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ เท่ากับ 0.3755 หรือร้อยละ 37.55 กล่าวคือ โอกาสเกิดความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญา ร้อยละ 37.55

4.1.2 ผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เป็นการวัดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระแต่ละตัวว่ามีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามเท่าไร เนื่องจากแบบจำลองโลจิสต์เป็นสมการที่ไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้น จึงไม่สามารถวัดผลกระทบของตัวแปรที่ได้จากค่าสัมประสิทธิ์ ดังนั้น จึงต้องใช้ผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) แทนในการศึกษาว่าวัดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยแต่ละตัวว่ามีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญาว่ามีค่าเท่าไร แตกต่างกันอย่างไรมากน้อยในแต่ละปัจจัยจากสมการ ดังแสดงในตารางที่ 4.1 พบว่า

1) ตัวแปรสัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินทั้งหมด (TITLE) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน กล่าวคือ เกษตรกรมีที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงาน ที่มีเอกสารสิทธิ มีความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญามากกว่า เกษตรกรมีที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานที่ไม่มีเอกสารสิทธิ และคำนวณหาผลกระทบส่วนเพิ่มของสัดส่วนที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานที่มีเอกสารสิทธิที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญา ซึ่งได้ค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.0029 หมายความว่า หากเกษตรกรมีสัดส่วนที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานที่มีเอกสารสิทธิเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.29 เนื่องจากที่ดินที่มีเอกสารสิทธิมีความสำคัญต่อการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา และการขอใบรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช

2) ตัวแปรการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน กล่าวคือ เกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช มีความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญามากกว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตร ที่ดีสำหรับพืช และคำนวณหาผลกระทบส่วนเพิ่มของการผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญา ซึ่งได้ค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.3129 หมายความว่า หากเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าร่วมเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 31.29 เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในคุณภาพของผลผลิตสับปะรดโรงงานซึ่งจะตรงตามความต้องการของโรงงานแปรรูป

3) ตัวแปรราคาขายสับประรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (PRICE) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ ราคาขายสับประรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น 1 หน่วย มีความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญามากกว่า ราคาขายสับประรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมาลดลง และคำนวณหาผลกระทบส่วนเพิ่มของราคาขายสับประรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมา ที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งได้ค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.1728 หมายความว่า หากราคาขายสับประรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.28 เนื่องจากเมื่อแนวโน้มราคาสับประรดโรงงานในท้องตลาดมีการปรับตัวลดลง เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านการตลาดจากความผันผวนของราคา

4) ตัวแปรขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับประรดโรงงาน (AREA) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน กล่าวคือ เกษตรกรมีการขยายขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับประรดโรงงานเพิ่มขึ้น มีความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญามากกว่า เกษตรกรที่ไม่มีการขยายขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับประรดโรงงาน และคำนวณหาผลกระทบส่วนเพิ่มของขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับประรดโรงงาน ที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งได้ค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.0033 หมายความว่า หากเกษตรกรมีการขยายขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับประรดโรงงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นที่เกษตรกร จะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.33 เนื่องจากการขยายขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกมีผลต่อปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น จึงต้องมีแหล่งรองรับผลผลิตที่แน่นอน

5) ตัวแปรผลผลิตต่อไร่สับประรดโรงงาน (QUANT) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน กล่าวคือ เกษตรกรมีผลผลิตต่อไร่สับประรดโรงงานเพิ่มขึ้น มีความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญามากกว่า เกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่ลดลง และคำนวณหาผลกระทบส่วนเพิ่มของผลผลิตต่อไร่สับประรดโรงงาน ที่มีผลกระทบต่อตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งได้ค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.0001 หมายความว่า หากเกษตรกรมีผลผลิตต่อไร่สับประรดโรงงานเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.01 เนื่องจากผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น ปริมาณผลผลิตสับประรดเพิ่มขึ้น การพิจารณาของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยลดความเสี่ยงของเกษตรกรได้

6) ตัวแปรการขึ้นทะเบียนเกษตรกร (FARM) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน กล่าวคือ เกษตรกรที่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรมีความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญามากกว่า เกษตรกรที่ไม่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร และคำนวณหาผลกระทบส่วนเพิ่มของการขึ้นทะเบียนเกษตรกร ที่มีผลกระทบต่อตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งได้ค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.1521 หมายความว่า หากเกษตรกรมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพิ่มขึ้น ความน่าจะเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.21 เนื่องจากการที่เกษตรกรมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร จะสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐได้มากกว่า

7) ตัวแปรระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต (DISTANT) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเป็นบวก โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ เกษตรกรมีระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิตเพิ่มขึ้น และคำนวณหาผลกระทบส่วนเพิ่มของระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต ที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ซึ่งได้ค่า Marginal Effect เท่ากับ 0.0057 หมายความว่า หากเกษตรกรมีระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิตเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ความเป็นที่เกษตรกรจะตัดสินใจ ในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.57 เนื่องจากปีที่ทำการจัดเก็บข้อมูลเป็นปีไม่ปกติ ปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาดพร้อมกันทำให้ผลผลิตเกินความต้องการของตลาด โรงงานแปรรูปสับปะรดชะลอการรับซื้อผลผลิต ส่งผลให้ผลผลิตไปรอหน้าโรงงานมากขึ้น ทำให้เกิดระยะเวลาการส่งมอบนานขึ้น

ตารางที่ 4.1 ผลการประมาณค่าสมการ

Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.	Marginal Effect
C	-5.2131	0.9601	-5.4296	0.0000***	-
EDU	-0.0898	0.2057	-0.4367	0.6623 ^{NS}	-0.0211
EXPERI	-0.0067	0.0126	-0.5326	0.5943 ^{NS}	-0.0016
FARM	0.6485	0.3366	1.9264	0.0541*	0.1521
LAB	0.0877	0.0674	1.2999	0.1936 ^{NS}	0.0206
IRR	0.3119	0.5472	0.5701	0.5686 ^{NS}	0.0732
AREA	0.0141	0.0055	2.5566	0.0106**	0.0033
TITLE	0.0125	0.0038	3.2941	0.001***	0.0029
GAP	1.3343	0.5164	2.5838	0.0098***	0.3129
QUANT	0.0002	0.0001	2.5208	0.0117**	0.0001
DISTANT	0.0005	0.0026	0.1824	0.8553 ^{NS}	0.0001
DELIVT	0.0242	0.0139	1.7330	0.0831*	0.0057
PRICE	0.7369	0.1905	3.8693	0.0001***	0.1728
MONEYT	-0.0265	0.0367	-0.7230	0.4697 ^{NS}	-0.0062
DEBT	0.0000	0.0000	-0.3532	0.7239 ^{NS}	0.0000
GROUP	-0.4352	0.2933	-1.4837	0.1379 ^{NS}	-0.1021
COGN	0.1501	0.1924	0.7798	0.4355 ^{NS}	0.0352
ABIDA	0.3100	0.3231	0.9594	0.3373 ^{NS}	0.0727
McFadden R-squared		0.2463	LR statistic		102.4276
Log likelihood		-156.7237	Prob. (LR statistic)		0.0000

ที่มา: จากการคำนวณ

หมายเหตุ (***) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
 (***) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 (*) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10
 (NS) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โดยสรุป พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาหรือไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญา อย่างมีนัยสำคัญ ค่าสัมบูรณ์ของ Marginal Effect อยู่ระหว่าง ร้อยละ 0.01 – 31.29 เมื่อนำมาจัดลำดับจะ พบว่า (1) การผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) รองลงมาได้แก่ (2) ราคาขายสับปะรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (PRICE) (3) การขึ้นทะเบียนเกษตรกร (FARM) (4) ระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต (DISTANT) (5) ขนาดของเนื้อที่ เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (AREA) (6) สัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิต่อที่ดินทั้งหมด (TITLE) และ (7) ผลผลิต ต่อไร่สับปะรดโรงงาน (QUANT) ตามลำดับ

4.2 ทศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภาคตะวันตกที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

4.2.1 การรับรู้ข้อมูลของเกษตรกรถึงระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและ พัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่ทราบข้อมูลในเรื่องพระราชบัญญัติ ส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ร้อยละ 79.33 และทราบข้อมูลในเรื่อง พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ร้อยละ 20.67 โดยส่วนใหญ่ทราบ ข้อมูลมาจากเจ้าหน้าที่รัฐ ร้อยละ 50.77

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูป ไม่ทราบข้อมูลใน เรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ร้อยละ 75.17 และทราบข้อมูล ในเรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ร้อยละ 24.83 โดยส่วนใหญ่ ทราบข้อมูลมาจากเจ้าหน้าที่รัฐ ร้อยละ 46.15

2) ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูป ไม่ทราบ ข้อมูลในเรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ร้อยละ 83.44 และ ทราบข้อมูลในเรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ร้อยละ 16.56 ส่วนใหญ่ทราบข้อมูลมาจากเจ้าหน้าที่รัฐ ร้อยละ 57.69

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลในเรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริม และพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 เนื่องจากเห็นว่าการประชาสัมพันธ์น้อยมาก และเกษตรกรที่ ทราบข้อมูลในเรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ทราบข้อมูลมา จากเจ้าหน้าที่ของรัฐเหมือนกัน ดังแสดงในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การรับรู้ข้อมูลของเกษตรกรในเรื่องพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

รายการ	เกษตรกรที่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญา หรือข้อตกลงซื้อขาย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(ราย)		(ราย)		(ราย)	
การรับรู้ข้อมูลของเกษตรกร						
ไม่ทราบ	112	75.17	126	83.44	238	79.33
ทราบ	37	24.83	25	16.56	62	20.67
แหล่งของข้อมูล (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
เจ้าหน้าที่รัฐ	18	46.15	15	57.69	33	50.77
โรงงานแปรรูป	8	20.51	1	3.85	9	13.85
อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์	2	5.13	1	3.85	3	4.62
เพื่อนบ้าน	8	20.51	4	15.38	12	18.46
สื่อสิ่งพิมพ์/โทรทัศน์	3	7.69	5	19.23	8	12.31

ที่มา: จากการสำรวจ

4.2.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดภาคตะวันตกต่อระบบเกษตรพันธสัญญาในการซื้อขายสับปะรดโรงงาน ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูป เห็นว่าจะมีความมั่นคงทางรายได้ มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน ช่วยลดปัญหาด้านการตลาดและทำให้ราคามีเสถียรภาพ ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณตรงความต้องการของตลาด สามารถทราบรายละเอียดเงื่อนไขล่วงหน้าก่อนตัดสินใจทำสัญญา สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญาได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลา การคุ้มครองการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญา และความมั่นใจต่อภาครัฐในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และเห็นว่าโรงงานแปรรูปปฏิบัติ ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 มีความสำคัญ ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 และเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบอย่างทั่วถึง ในระดับน้อยที่สุด

2) ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูป เห็นว่าจะมีความมั่นคงทางรายได้ มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน ช่วยลดปัญหาด้านการตลาดและทำให้ราคามีเสถียรภาพ ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณตรงความต้องการของตลาด สามารถทราบรายละเอียดเงื่อนไขล่วงหน้าก่อนตัดสินใจทำสัญญา สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญาได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลา การคุ้มครองการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญา และความมั่นใจต่อภาครัฐในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และเห็นว่าโรงงานแปรรูปปฏิบัติ ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 มีความสำคัญ ในระดับน้อย โดยเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 และเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบอย่างทั่วถึง ในระดับน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองกลุ่ม จะเห็นว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 จึงให้ความสำคัญต่อการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาในระดับปานกลางและน้อย ซึ่งเห็นว่ายังขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภาครัฐ ให้เกษตรกรทราบและเข้าใจข้อมูลยังไม่ทั่วถึง ดังแสดงในตารางที่ 4.3

4.3 ทศนคติของโรงงานแปรรูปที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

4.3.1 การรับรู้ข้อมูลของโรงงานแปรรูปต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

1) โรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 กระบวนการจัดทำเอกสารชี้ชวน ร่างสัญญาและการทำสัญญา ในระดับมาก โดยเห็นว่าการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญามีประโยชน์และเป็นผลดี สามารถช่วยในการวางแผนการผลิต มีขั้นตอนการจดแจ้งหรือเลิกการประกอบธุรกิจทางการเกษตร ไม่มีความซับซ้อนมีช่องทางและความสะดวกรวดเร็วในการจดแจ้งหรือเลิกการประกอบธุรกิจทางการเกษตร และความเหมาะสมของบทกำหนดโทษ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 ในระดับปานกลาง ซึ่งเห็นว่ามี การประชาสัมพันธ์ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 ในระดับน้อยที่สุด

2) ส่วนโรงงานแปรรูปที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 ช่องทางและความสะดวกรวดเร็วในการจดแจ้งหรือเลิกการประกอบธุรกิจทางการเกษตร ในระดับมาก มีความเข้าใจในกระบวนการจัดทำเอกสารชี้ชวน ร่างสัญญาและการทำสัญญา และเห็นว่าการทำระบบเกษตรพันธสัญญาสามารถช่วยในการวางแผนการผลิต มีขั้นตอนการจดแจ้งหรือเลิกการประกอบธุรกิจทางการเกษตรไม่มีความซับซ้อน และความเหมาะสมของบทกำหนดโทษ ในระดับปานกลาง โดยเห็นว่าการทำระบบเกษตรพันธสัญญามีประโยชน์และเป็นผลดี และมีการประชาสัมพันธ์ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 ในระดับน้อย

4.4 เกณฑ์การตัดสินใจและการตัดสินใจไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

4.4.1 เกณฑ์การตัดสินใจและการตัดสินใจไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร ดังแสดงในตารางที่ 4.4

1) กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน ส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์การตัดสินใจจากราคาที่ตกลงเป็นราคาประกันขั้นต่ำ ร้อยละ 85.23 รองลงมาเห็นว่าโรงงานแปรรูปปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 ร้อยละ 42.28 และปริมาณของผลผลิตที่ตกลงกัน ร้อยละ 32.89 ตามลำดับ ส่วนที่เป็นหลักเกณฑ์ตัดสินใจที่จะไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญา คือหากความยุ่งยากในการทำสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 51.01 รองลงมาคือความไม่มั่นใจในสภาพดินฟ้าอากาศ ร้อยละ 50.34 และราคาที่ตกลงกันต่ำกว่าราคาทั่วไปเมื่อถึงเวลาสั่งซื้อผลผลิต ร้อยละ 38.93 และ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	การแปร ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
เกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูป							
1. ความรู้ความเข้าใจ	-	2.68	15.44	19.46	62.42	1.58	น้อยที่สุด
2. ความเชื่อมั่นว่าจะมีความมั่นคงต่อรายได้	24.83	16.11	25.50	12.75	20.81	3.11	ปานกลาง
3. แหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอนลดปัญหาความเสี่ยงด้านการตลาด ราคาไม่เสถียรภาพ	28.86	19.46	18.12	13.42	20.13	3.23	ปานกลาง
4. ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณตรงความต้องการของตลาด	22.82	20.81	22.15	13.42	20.81	3.11	ปานกลาง
5. สามารถทราบรายละเอียดเงื่อนไขล่วงหน้าก่อนตัดสินใจทำสัญญา	26.85	18.12	20.81	13.42	20.81	3.17	ปานกลาง
6. สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญาได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลา	26.17	17.45	19.46	15.44	21.48	3.11	ปานกลาง
7. การคุ้มครองการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญา	24.16	23.49	18.12	13.42	20.81	3.17	ปานกลาง
8. ความมั่นใจในภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	17.45	23.49	20.13	16.78	22.15	2.97	ปานกลาง
9. ความสำคัญของโรงงานแปรรูปที่ปฏิบัติตาม พรบ.ฯ	21.48	24.16	18.79	14.09	21.48	3.10	ปานกลาง
10. การประชาสัมพันธ์	1.34	2.68	12.08	21.48	62.42	1.59	น้อยที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					ค่าเฉลี่ย	การแปร ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด		
เกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายผลผลิตกับโรงงานแปรรูป							
1. ความรู้ความเข้าใจ	0.66	1.32	3.97	23.18	70.86	1.38	น้อยที่สุด
2. ความเชื่อมั่นว่าจะมีความมั่นคงต่อรายได้	3.97	11.26	17.22	20.53	47.02	2.05	น้อย
3. แหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอนลดปัญหาความเสี่ยงด้านการตลาด ราคาไม่เสถียรภาพ	5.96	10.60	19.21	19.87	44.37	2.14	น้อย
4. ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณตรงความต้องการของตลาด	5.96	5.30	17.88	23.84	47.02	1.99	น้อย
5. สามารถทราบรายละเอียดเงื่อนไขล่วงหน้าก่อนตัดสินใจทำสัญญา	6.62	7.95	12.58	25.17	47.68	2.01	น้อย
6. สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญาได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลา	6.62	10.60	9.93	22.52	50.33	2.01	น้อย
7. การคุ้มครองการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญา	6.62	9.93	11.26	22.52	49.67	2.01	น้อย
8. ความมั่นใจในภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	5.96	8.61	11.92	23.18	50.33	1.97	น้อย
9. ความสำคัญของโรงงานแปรรูปที่ปฏิบัติตาม พรบ.ฯ	5.30	7.28	10.60	23.18	53.64	1.87	น้อย
10. การประชาสัมพันธ์	-	1.32	5.30	23.18	70.20	1.38	น้อยที่สุด

ที่มา: จากการสำรวจ

2) กลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน ส่วนใหญ่ใช้เกณฑ์การตัดสินใจจากราคาที่ตกลงเป็นราคาประกันขั้นต่ำ คิดเป็นร้อยละ 83.44 รองลงมาเห็นว่าโรงงานแปรรูปปฏิบัติตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 และปริมาณของผลผลิตที่ตกลงกัน ร้อยละ 25.17 และระยะเวลาในการชำระเงินค่าผลผลิต ร้อยละ 17.22 ตามลำดับ ส่วนหลักเกณฑ์ตัดสินใจที่จะไม่เข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา คือราคาที่ตกลงกันต่ำกว่าราคาทั่วไปเมื่อถึงเวลารับซื้อผลผลิต ร้อยละ 60.93 รองลงมาคือความยุ่งยากในการทำสัญญา ร้อยละ 49.67 และความไม่มั่นใจในสภาพดินฟ้าอากาศ ร้อยละ 33.77 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบเกษตรกรทั้งสองกลุ่ม พบว่า ทั้งสองกลุ่มเกษตรกรมีความคิดเหมือนกัน คือ หากราคาที่ตกลงเป็นราคาประกันขั้นต่ำ จะตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา นอกจากนั้น พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน หากความยุ่งยากในการทำสัญญาเพิ่มขึ้นจากเดิม อาจตัดสินใจไม่เข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูป หากตัดสินใจไม่เข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญาพิจารณาจาก ราคาที่ตกลงกันต่ำกว่าราคาทั่วไป เมื่อถึงเวลารับซื้อผลผลิต ดังแสดงในตารางที่ 4.4

3) ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกร ในการเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ซึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 จึงยังไม่มีเชื่อมั่นว่าระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 จะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง หากราคาสับปะรดในท้องตลาดมีความผันผวนไม่แน่นอน

4.4.2 เกณฑ์การตัดสินใจและการตัดสินใจไม่เข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญาของโรงงานแปรรูป

1) โรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร เห็นว่าทำระบบเกษตรพันธสัญญามีประโยชน์และเป็นผลดี สามารถช่วยในการวางแผนการผลิตได้ และเนื่องจากเป็นบริษัทต่างชาติร่วมทุนกับผู้ประกอบการไทย จึงตัดสินใจขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560

2) โรงงานแปรรูปที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร เห็นว่าทำระบบเกษตรพันธสัญญา มีประโยชน์และเป็นผลดีในระดับน้อย และเห็นว่าโรงงานแปรรูปและเกษตรกรไม่ได้ถูกควบคุมให้ต้องอยู่ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา ทำให้การควบคุมให้การปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาได้ยาก หากราคาสับปะรดในตลาดมีความผันผวน อาจเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ จึงตัดสินใจไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560

3) ปัญหาและอุปสรรคของโรงงานแปรรูป ในการดำเนินการในระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 พบว่า ทั้งโรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนและไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร เห็นว่าหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจการดำเนินการในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยไม่สามารถให้คำปรึกษาได้เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ขาดการประชาสัมพันธ์และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรเห็นถึงประโยชน์ในการเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา และมีความเห็นเหมือนกันว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรมีสิทธิ์ในการจดแจ้งหรือเลิกประกอบกิจการ ได้อย่างเสรีภาพ ซึ่งทั้งโรงงานแปรรูปและเกษตรกรไม่ได้ถูกควบคุมให้ต้องปฏิบัติ ภายใต้

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ.2560 ทำให้การควบคุมให้การปฏิบัติเป็นไปตามสัญญานั้นเป็นไปได้ยาก หากราคาสับปะรดในท้องตลาดมีความผันผวนไม่แน่นอน อาจก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างกัน

ตารางที่ 4.4 เกณฑ์การตัดสินใจและการตัดสินใจไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญาของเกษตรกร

รายการ	เกษตรกร ที่ทำสัญญาหรือข้อตกลง		เกษตรกร ที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลง	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
การตัดสินใจเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา				
1. ราคาที่ตกลงเป็นราคาประกันขั้นต่ำ	127	85.23	126	83.44
2. ปริมาณของผลผลิตที่ตกลงกัน	49	32.89	38	25.17
3. โรงงานแปรรูป ขึ้นทะเบียนเป็น ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร	63	42.28	38	25.17
4. ระยะทางจากไร่ถึงโรงงานแปรรูป	31	20.81	20	13.25
5. การให้คำแนะนำหรือปัจจัยการผลิต ที่ ได้รับจากโรงงานแปรรูป	31	20.81	20	13.25
6. ความรวดเร็วในการรับมอบผลผลิต	37	24.83	21	13.91
7.ระยะเวลาในการชำระเงินค่าผลผลิต	38	25.50	26	17.22
8. โรงงานแปรรูป	3	2.01	1	0.66
การตัดสินใจไม่เข้าระบบเกษตรพันธสัญญา				
1. ราคาที่ตกลงกันต่ำกว่าราคาทั่วไปเมื่อถึง เวลารับซื้อผลผลิต	58	38.93	92	60.93
2. ความยุ่งยากในการทำสัญญา	76	51.01	75	49.67
3. ไม่มั่นใจว่าจะผลิตสับปะรดที่มีคุณภาพได้ ตามมาตรฐาน	49	32.89	47	31.13
4. ความไม่น่าเชื่อถือของกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ	28	18.79	30	19.87
5. ความไม่น่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่ในการ ตรวจสอบคุณภาพ	25	16.78	17	11.26
6. การให้คำแนะนำหรือปัจจัยการผลิตจาก ผู้ประกอบการโรงงานแปรรูป	13	8.72	11	7.28
7. ความไม่มั่นใจในสภาพดินฟ้าอากาศ	75	50.34	51	33.77
8. อื่นๆ (ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณ ผลผลิต การขนส่ง ฯลฯ)	18	12.08	22	14.57

ที่มา: จากการสำรวจ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

5.1.1 วิเคราะห์สภาพทั่วไป

1) เกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก ที่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงกับโรงงาน ส่วนใหญ่หัวหน้าครัวเรือนเป็นเพศชาย อายุของหัวหน้าครัวเรือนอยู่ระหว่าง 41-50 ปี น้อยกว่าเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงกับโรงงาน ส่วนระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เนื้อที่ปลูกสับปะรดโรงงาน ประสบการณ์ในการเพาะปลูก จำนวนแรงงานที่ใช้ในการเพาะปลูก การขึ้นทะเบียนเกษตรกร และการเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ของเกษตรกรที่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงกับโรงงานมีสัดส่วนมากกว่า เกษตรกรที่ไม่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงกับโรงงาน การถือครองที่ดินเพาะปลูกทั้งสองกลุ่ม พบว่า ส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกในที่ดินของตนเอง รองลงมาเป็นที่ดินเช่า สัดส่วนของที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ของเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานมีสัดส่วนที่มากกว่าเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน และที่ดินเพาะปลูกของทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน

การกู้ยืมเงินมาใช้ในการเพาะปลูก เกษตรกรมีการกู้ยืมเงินมาใช้ในการเพาะปลูกไม่แตกต่างกัน โดยที่แหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่เป็นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่จะเห็นได้ว่า แหล่งเงินกู้ในกลุ่มที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูป มาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์น้อยกว่า ซึ่งจะเป็นการกู้เงินจากแหล่งอื่นๆ มาทำการเพาะปลูกมากกว่า เช่น กองทุนหมู่บ้าน ญาติพี่น้อง เป็นต้น

การขายผลผลิตของเกษตรกรที่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน ส่วนใหญ่ส่งเข้าโรงงาน ร้อยละ 90.90 ส่วนเกษตรกรที่ไม่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน ส่วนใหญ่ส่งผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อเพื่อเข้าโรงงาน ร้อยละ 51.35 และส่งเข้าโรงงานโดยตรง ร้อยละ 41.63

2) โรงงานแปรรูปสับปะรด มีการรับซื้อผลผลิตสับปะรด มาจากเกษตรกร ร้อยละ 60 รองลงมาคือผู้รวบรวมหรือแผงรับซื้อร้อยละ 32.5 ซึ่งผลผลิตมาจากในพื้นที่ผลิตสับปะรดรัศมีรอบโรงงานไม่เกิน 100 กิโลเมตร ร้อยละ 65 และนอกพื้นที่ผลิตสับปะรดรัศมีรอบโรงงานเกินกว่า 100 กิโลเมตร ร้อยละ 35 การรับซื้อนอกพื้นที่จะผ่านตัวแทนรับซื้อเป็นผู้รวบรวมในการจัดส่งผลผลิตให้กับโรงงานแปรรูป โดยในช่วงเดือน สิงหาคม - ตุลาคม โรงงานแปรรูปส่วนใหญ่จะปิดทำการเพื่อปรับปรุงซ่อมแซม ประมาณ 30 - 60 วัน อย่างไรก็ตาม โรงงานแปรรูปให้ความสำคัญในด้านคุณภาพของผลผลิตที่มีความแตกต่างไม่น้อยกว่า ร้อยละ 25 ของผล มีสารไนเตรทในผลไม่เกิน 15 มิลลิกรัม ต่อน้ำหนักผล 1 กิโลกรัม ปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง และปลอดภัยศัตรูพืช ในระดับมากที่สุด และผลผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (Good Agricultural Practice: GAP) ผลผลิตสับปะรดที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางและความยาวผลไม่น้อยกว่า 9.0 ซม. และไม่เกิน 15.5 ซม. ในระดับมาก ส่วนในด้านปริมาณผลผลิตปริมาณผลผลิตที่เพียงพอในแต่ละเดือน ในระดับมากที่สุด

5.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สัดส่วนที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานที่มีเอกสารสิทธิ์ (TITLE) การได้รับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (PRICE) ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (AREA) ผลผลิตต่อไร่สับปะรดโรงงาน (QUANT) การขึ้นทะเบียนเกษตรกร (FARM) และระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต (DELIVT) ซึ่งพบว่าตัวแปรสัดส่วนที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์ต่อที่ดินทั้งหมด (TITLE) การได้การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน (AREA) ผลผลิตต่อไร่สับปะรดโรงงาน (QUANT) และการขึ้นทะเบียนเกษตรกร (FARM) มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับข้อสมมติฐานความน่าจะเป็นการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ส่วนตัวแปรราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา (PRICE) และระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิต (DELIVT) ให้ผลในทิศทางตรงกันข้ามกับข้อสมมติฐานความน่าจะเป็นการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

เมื่อพิจารณาผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) จากปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ พบว่า หากเกษตรกรมีสัดส่วนที่ดินเพาะปลูกสับปะรดโรงงานที่มีเอกสารสิทธิ์เพิ่มขึ้น จะมีโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.29 เนื่องจากเอกสารสิทธิ์มีความสำคัญในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา ถ้าเกษตรกรได้รับการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช จะมีโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 31.29 เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในคุณภาพของผลผลิตสับปะรดโรงงานได้ตรงตามความต้องการของโรงงานแปรรูป ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการ ด้านคุณภาพผลผลิตโรงงานแปรรูป ราคาขายสับปะรดโรงงานเฉลี่ยในปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้น จะมีโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.28 เนื่องจากเมื่อแนวโน้มราคาสับปะรดโรงงานมีการปรับตัวลดลงจากปีก่อน เกษตรกรจะตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น เพื่อป้องกันความเสี่ยง ด้านการตลาดจากความผันผวนของราคา ส่วนในด้านปัจจัยขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน หากเกษตรกรมีการขยายขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงานเพิ่มขึ้น จะมีโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.33 และเกษตรกรที่มีผลผลิตต่อไร่สับปะรดโรงงานเพิ่มขึ้น จะมีโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.01 เนื่องจากมีการขยายขนาดของเนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงานเพิ่มขึ้น และมีผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น ก็จะมีปริมาณผลผลิตสับปะรดเพิ่มขึ้น การพิจารณาของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยลดความเสี่ยงของเกษตรกรได้ สำหรับเกษตรกรมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร จะมีโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 15.21 เนื่องจากกรณีที่เกษตรกรมีการขึ้นทะเบียนเกษตรกร จะสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และมีโอกาสได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐได้มากกว่า และระยะเวลาในการรอส่งมอบผลผลิต ณ สถานที่รับซื้อผลผลิตเพิ่มขึ้น จะมีโอกาสการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญาเพิ่มขึ้น ร้อยละ 0.57

ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เนื่องจากปีที่ทำการจัดเก็บข้อมูลเป็นปีไม่ปกติ ปริมาณผลผลิตที่ออกสู่ตลาดพร้อมกันทำให้ผลผลิตเกินความต้องการของตลาด โรงงานแปรรูปสับประดะชะลอการรับซื้อผลผลิต ส่งผลให้ผลผลิตไปรอหน้าโรงงานมากขึ้น ทำให้เกิดระยะเวลาการส่งมอบนานขึ้น

5.1.3 ความคิดเห็นต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

1) เกษตรกร จากการวิเคราะห์การรับรู้ข้อมูลของเกษตรกรถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 พบว่า ส่วนใหญ่ทั้งสองกลุ่มไม่ทราบถึงข้อมูลพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 โดยเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงกับโรงงาน เห็นว่าจะมีความมั่นคงทางรายได้ มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน ช่วยลดปัญหาด้านการตลาดและทำให้ราคามีเสถียรภาพ ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณตรงความต้องการของตลาด สามารถทราบรายละเอียดเงื่อนไขล่วงหน้าก่อนตัดสินใจทำสัญญา สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญาได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลา การคุ้มครองการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญา และความมั่นใจต่อภาครัฐในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และเห็นว่าการทำระบบเกษตรพันธสัญญามีความสำคัญ ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงกับโรงงาน มีความคิดเป็นในระดับน้อย และทั้งสองกลุ่มเห็นว่าการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของเกษตรกรถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา พบว่า ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่พิจารณาจากราคาที่ตกลงกันเป็นราคาประกันขั้นต่ำและปริมาณของผลผลิตที่ตกลงกัน ส่วนเกณฑ์ที่จะไม่ตัดสินใจเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา พบว่า กลุ่มเกษตรกรที่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน พิจารณาจากความยุ่งยากในการทำสัญญาและความไม่มั่นใจในสภาพดินฟ้าอากาศ ส่วนกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงาน พิจารณาจากราคาที่ตกลงกันต่ำกว่าราคาทั่วไปเมื่อถึงเวลาซื้อผลผลิตและความยุ่งยากในการทำสัญญา ตามลำดับ

2) โรงงานแปรรูป จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของโรงงานแปรรูปต่อระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 พบว่า ทั้งสองแห่ง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ในระดับมาก และเห็นว่าระบบเกษตรพันธสัญญาสามารถช่วยในการวางแผนการผลิต ขั้นตอนการจัดจ้างหรือเลิกการประกอบธุรกิจทางการเกษตร ไม่มีความซับซ้อน และความเหมาะสมของบทกำหนดโทษ ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ในระดับปานกลาง โดยเปรียบเทียบกับกลุ่มเกษตรกรยังพบว่า ทั้งโรงงานแปรรูปและเกษตรกรยังไม่เห็นถึงความสำคัญของระบบเกษตรพันธสัญญา

เกณฑ์การตัดสินใจของโรงงานแปรรูปในการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร โดยโรงงานแปรรูปที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร เห็นว่าทำระบบเกษตรพันธสัญญามีประโยชน์และเป็นผลดี สามารถช่วยในการวางแผนการผลิตได้ และเป็นบริษัทต่างชาติร่วมทุนกับผู้ประกอบการไทย จึงตัดสินใจขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ส่วนโรงงานแปรรูปที่ไม่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร เห็นว่าทำระบบเกษตร

พันธสัญญา มีประโยชน์และเป็นผลดีในระดับน้อย และเห็นว่าโรงงานแปรรูปและเกษตรกรไม่ได้ถูกควบคุมให้ต้องอยู่ภายใต้ระบบเกษตรพันธสัญญา ทำให้การควบคุมให้การปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาได้ยาก หากราคาสับปะรดในตลาดมีความผันผวน อาจก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดในพื้นที่ ควรมีการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ ให้เกษตรกรและโรงงานแปรรูปสับปะรด เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา ภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 โดยเป็นสื่อกลางเพื่อให้มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม

5.2.2 ส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) และพัฒนาระบบการตรวจรับรองและต่ออายุ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ให้มีความรวดเร็วขึ้น โดยอาจสร้างเป็นรูปแบบระบบชุมชนรับรอง (Participatory Guarantee Systems: PGS) การรับรองแบบมีส่วนร่วม โดยมีหน่วยงานหลักคือ กรมวิชาการเกษตร เนื่องจากผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการโรงงานแปรรูปสับปะรด

5.2.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด เนื่องจากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูปนั้น มีการทำสัญญาหรือข้อตกลงซื้อขายกับโรงงานแปรรูป โดยมีตัวแทนเข้าทำสัญญาไม่ได้ดำเนินการในรูปแบบของกลุ่ม ซึ่งหากมีการรวมกลุ่มในระดับพื้นที่เพื่อรวบรวมผลผลิต โดยภาครัฐเข้าสนับสนุนองค์ความรู้ในด้านต่างๆ จะช่วยให้เกษตรกรรายย่อยสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล และมีอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญากับโรงงานแปรรูปสับปะรด

5.2.4 เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจ โดยใช้มาตรการหรือสิทธิพิเศษเฉพาะสำหรับเกษตรกรและผู้ประกอบการโรงงานแปรรูปสับปะรด ที่มีการเข้าร่วมระบบเกษตรแบบพันธสัญญา สนับสนุนการช่วยเหลือเบี้ยประกันภัยพืชผลทางการเกษตร สนับสนุนเงินทุนในรูปแบบเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกร และโรงงานแปรรูปสับปะรด เนื่องจากเกษตรกรรายย่อย มีระยะทางห่างไกลจากโรงงานแปรรูปสับปะรด และไม่มีรถบรรทุกเพื่อการขนส่งผลผลิตเข้าโรงงานแปรรูปสับปะรด โดยในด้านการผลิตซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติเป็นหลักจึงมีความเสี่ยงต่อคุณภาพของผลผลิต ในขณะที่โรงงานแปรรูปมองว่าการเข้าร่วมระบบเกษตรพันธสัญญา ทั้งเกษตรกรและโรงงานแปรรูปไม่ได้ถูกบังคับให้อยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

บรรณานุกรม

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2562). ข้อมูลโรงงาน. ข้อมูลโรงงานแยกตามพื้นที่: ภาคตะวันตก [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www2.diw.go.th/factory/tumbol.asp> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 1 เมษายน 2562).
- กิตติพงษ์ สว่างลาภ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำสัญญาซื้อขายแบบมีข้อตกลงของเกษตรกรกับโรงงานลับประดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญจพรรณ เอกะสิงห์, จีรวรรณ กิจชัยเจริญ และพรสิริ สืบพงษ์สังข์. (2557). ผลตอบแทน ความเสี่ยง และผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคมของเกษตรกร ในระบบเกษตรพันธสัญญา. เชียงใหม่: แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ.
- นนท์ นุชหมอน. (2556). การสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศ: เกษตรพันธสัญญา ภาพรวมและบทสำรวจประเด็นปัญหาในประเทศไทย. นนทบุรี. สำนักงานปฏิรูป.
- พรสิริ สืบพงษ์สังข์, จีรวรรณ กิจชัยเจริญ, เบญจพรรณ เอกะสิงห์, ณัฐชานา ถาวรนนท์ และสุกัญญา โคตรปัญญา. (2554). ระบบเกษตรพันธสัญญา : ข้อตกลงความพึงพอใจของเกษตรกร ข้อดี ข้อเสียจากมุมมองของผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดเชียงใหม่ [ออนไลน์]. ในเอกสารการประชุมวิชาการระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 7.มหาสารคาม: ภาควิชาเทคโนโลยี คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ร่วมกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เข้าถึงได้จาก <http://www.mcc.cmu.ac.th/Seminar/pdf/P989630038.pdf> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 18 พฤศจิกายน 2561).
- เพ็ญศิริ พันนา (2555). เกษตรพันธสัญญา : ระบบความสัมพันธ์ ความเสี่ยง การปรับตัว อำนาจต่อการต่อรอง กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกรในจังหวัดลำปาง. [ออนไลน์]. วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์, 2 (1), 77-107. เข้าถึงได้จาก <http://www.human.lpru.ac.th/husocojs/index.php/HUSOCReview/article/view/11/12> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 14 พฤศจิกายน 2561)
- ภาคภูมิ พิชญ์หาญณรงค์ (2560). ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อเงื่อนไขในสัญญาการขายลับประดโรงงานในจังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรางคณา เรือนทิพย์. 2556. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าสู่ระบบมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรผู้ผลิตกล้วยไม้ไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). ราคาสินค้าเกษตรรายเดือน. ลับประดโรงงาน : ราคาลับประดโรงงานรายเดือนที่เกษตรกรขายได้ที่ไร่นา ทั้งประเทศ ปี 2540-2561 [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.oae.go.th/assets/portals/1/files/price/monthly_price/pineapple.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กุมภาพันธ์ 2562).

- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *การศึกษาความเต็มใจจ่ายประกันภัยข้าวนาปีของเกษตรกร*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *การศึกษาโซ่อุปทานและโลจิสติกส์สินค้าสับปรดโรงงาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2562). *ข้อมูลการผลิตสินค้าเกษตร. สับปรดโรงงาน ปี 2557-2561* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.oae.go.th/view/1/ตารางแสดงรายละเอียดสับปรดโรงงาน/TH-TH> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กันยายน 2562).
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี 2561*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2561). *สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี 2561*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ การรับแจ้งการประกอบธุรกิจและการเลิกการประกอบธุรกิจและการรับและเก็บรักษาสำเนาเอกสารสำหรับการชี้ชวนในระบบเกษตรพันธสัญญา*. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.opsmoac.go.th/contractfarming-dwl-files-392891791878> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 18 พฤศจิกายน 2561).
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา. (2562). *ทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร*. [ออนไลน์] เข้าถึงได้ <https://contractfarming.moac.go.th/search> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 2 กันยายน 2562).
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา. (2561). *พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560*. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <https://www.opsmoac.go.th/contractfarming-law-files-402891791792> (วันที่สืบค้นข้อมูล: 18 พฤศจิกายน 2561).
- เอกณรงค์ วรสีหะ. (2561). *การวิจัยทางธุรกิจ. ทักษะคิดและการสร้างแบบวัตทัศน์คิด, 228-235*. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://www.elcim.ssru.ac.th/ekgnarong_vo/pluginfile.php/117/block_html/content/บทที่%2010%20ทัศน์คิดและการสร้างแบบวัตทัศน์คิด.pdf (วันที่สืบค้นข้อมูล: 19 เมษายน 2562).
- Likert, Rensis A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book Company Inc.
- Neuman, W. L. (1991). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Pindyck, R. S. and D. L. Rubinfeld. 1998. *Econometric Models and Economic Forecasts*. 4th ed. Singapore: McGraw-Hill.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

สถานการณ์การผลิตสับปะรดของประเทศไทย

ในปี 2557-2561 เนื้อที่เก็บเกี่ยว และผลผลิตสับปะรดของไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 7.13 และ 6.85 ต่อปี คือเพิ่มขึ้นจาก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 452,352 ไร่ และผลผลิต 1.92 ล้านตัน ในปี 2557 เป็น เนื้อที่เก็บเกี่ยว 571,183 ไร่ และผลผลิต 2.36 ล้านตัน ในปี 2561 ในขณะที่ผลผลิตต่อไร่มีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.25 ต่อปี คือ ลดลงจาก 4,237 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2557 เป็น 4,139 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2561 เนื่องจากราคาสับปะรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้สูงขึ้นตั้งแต่ ปี 2558 ถึงปี 2559 อย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกษตรกรขยายการปลูกสับปะรดในพื้นที่ว่าง ปลูกแซมในสวนยางพารา ปลูกน้ำมันที่ปลูกใหม่ และปลูกแทนพืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง เป็นต้น อย่างไรก็ตามช่วงปลายปี 2559 ถึงปี 2560 มีปริมาณน้ำฝนที่เพียงพอและสภาพอากาศที่เอื้ออำนวย ทำให้ต้นสับปะรดที่สามารถให้ผลผลิตได้ติดผลเองตามธรรมชาติ ประกอบกับต้นสับปะรดมีอายุมาก จึงทำให้ผลสับปะรดมีขนาดเล็ก รวมทั้งราคาที่เกษตรกรขายได้อยู่ในเกณฑ์ต่ำ เกษตรกรจึงไม่ดูแลรักษา ส่งผลให้ผลผลิตรวมทั้งประเทศในปี 2561 ลดลง ดังแสดงในตารางผนวกที่ 1

ตารางผนวกที่ 1 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่สับปะรดของประเทศไทย ปี 2557-2561

ปี	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ล้านตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2557	452,352	1.92	4,237
2558	446,771	1.83	4,085
2559	493,266	2.01	4,082
2560	557,958	2.33	4,173
2561	571,183	2.36	4,139
อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)	7.13	6.85	-0.25

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ,2562

สถานการณ์การตลาด

ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกสับปะรดกระป๋อง และน้ำสับปะรดเข้มข้นที่สำคัญของโลก ซึ่งในช่วง 5 ปี (ปี 2557 – 2561) มีการส่งออกผลิตภัณฑ์สับปะรดกระป๋อง และน้ำสับปะรด ดังนี้

1. **สับปะรดกระป๋อง** ปริมาณการส่งออกลดลงร้อยละ 0.51 ต่อปี คือลดลงจาก 518,569 ตัน ในปี 2557 เป็น 477,225 ตัน ในปี 2561 และมูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 3.83 ต่อปี คือ ลดลงจาก 16,082 ล้านบาท ในปี 2557 เป็น 12,933 ล้านบาท ในปี 2561 ดังแสดงในตารางผนวกที่ 2

2. **น้ำสับปะรดกระป๋อง** ปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.32 ต่อปี คือ เพิ่มขึ้นจาก 104,557 ตัน ในปี 2557 เป็น 113,789 ตัน ในปี 2561 ในขณะที่มูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 4.64 ต่อปี คือ ลดลงจาก 4,264 ล้านบาท ในปี 2557 เป็น 3,601 ล้านบาท ในปี 2561 ดังแสดงในตารางผนวกที่ 3

ตารางผนวกที่ 2 ปริมาณ และมูลค่าการส่งออกสับประรดกระป๋องของไทย ปี 2557 - 2561

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2557	518,569	16,052
2558	476,991	18,676
2559	482,637	20,372
2560	535,393	19,474
2561	477,225	12,933
อัตราเพิ่ม/ลด(ร้อยละ)	-0.51	-3.83

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562)

ตารางผนวกที่ 3 ปริมาณ และมูลค่าการส่งออกน้ำสับประรดของไทย ปี 2557 - 2561

ปี	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2557	104,557	4,264
2558	85,707	5,373
2559	86,644	6,450
2560	110,447	4,684
2561	113,789	3,601
อัตราเพิ่ม/ลด(ร้อยละ)	4.32	-4.64

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ,2562

สถานการณ์ราคา

1. ราคาที่เกษตรกรขายได้

1.1 สับประรดโรงงาน ปี 2557 - 2561 ราคาสับประรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้ลดลงร้อยละ 22.03 ต่อปี คือลดลงจากกิโลกรัมละ 7.15 บาท ในปี 2557 เป็นกิโลกรัมละ 2.97 ในปี 2561 ดังแสดงในตารางผนวกที่ 4

1.2 สับประรดบริโภคสด ปี 2557 - 2561 ราคาสับประรดบริโภคสดที่เกษตรกรขายได้ลดลงร้อยละ 6.40 ต่อปี คือ ลดลงจากกิโลกรัมละ 9.01 บาท ในปี 2557 เป็นกิโลกรัมละ 7.09 บาท ในปี 2561 ดังแสดงในตารางผนวกที่ 4

2. ราคาขายส่งตลาดกรุงเทพฯ ปี 2557 - 2561 ราคาขายส่งสับประรดบริโภคสด (ศรีราชาเบอร์ 1) เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.34 ต่อปี คือ เพิ่มขึ้นจากกิโลกรัมละ 14.79 บาท ในปี 2557 เป็นกิโลกรัมละ 16.78 บาท ในปี 2561 ดังแสดงในตารางผนวกที่ 4

ตารางผนวกที่ 4 ราคาที่เกษตรกรขายได้ และราคาขายส่งสับประรดบริโภคผลสด ณ ตลาดกรุงเทพฯ ปี 2557-2561

หน่วย: บาท/กิโลกรัม

ปี	ราคาที่เกษตรกรขายได้ ^{1/}		ราคาขายส่ง ^{2/}
	สับประรดโรงงาน	สับประรดบริโภคผลสด	สับประรดบริโภคผลสด
2557	7.15	9.01	14.79
2558	10.29	12.57	17.24
2559	10.18	13.45	22.25
2560	4.95	10.47	18.60
2561	2.97	7.09	16.78
อัตราเพิ่ม/ลด(ร้อยละ)	-22.03	-6.40	3.34

ที่มา: ^{1/}สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562 ^{2/}กรมการค้าภายใน, 2562

3. ราคาส่งออก

3.1 สับประรดกระป๋อง ปี 2557 – 2561 ราคาส่งออกลดลงร้อยละ 8.05 ต่อปี คือ ลดลงจาก กิโลกรัมละ 30.96 บาท ในปี 2557 เป็นกิโลกรัมละ 21.10 บาท ในปี 2561 ดังแสดงในตารางผนวกที่ 5

3.2 น้ำสับประรด ปี 2557 – 2561 ราคาส่งออกลดลงร้อยละ 8.05 ต่อปี คือ ลดลงจาก กิโลกรัมละ 40.78 บาท ในปี 2557 เป็นกิโลกรัมละ 31.65 บาท ในปี 2561 ดังแสดงในตารางผนวกที่ 5

ตารางผนวกที่ 5 ราคาส่งออกสับประรดกระป๋อง และน้ำสับประรดของไทย ปี 2557-2561

หน่วย: บาท/กิโลกรัม

ปี	สับประรดกระป๋อง	น้ำสับประรด
2557	30.96	40.78
2558	39.15	62.69
2559	42.21	74.44
2560	36.40	42.44
2561	21.10	31.65
อัตราเพิ่ม/ลด(ร้อยละ)	-8.05	-8.58

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562

โครงสร้างตลาดสับประรด

เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกสับประรดพันธุ์ปัตตาเวีย เพื่อส่งเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานแปรรูป ดังนั้น ผลผลิตส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ของผลผลิตทั้งหมดจะถูกส่งเข้าโรงงานแปรรูปสับประรด และผลผลิตประมาณร้อยละ 20 ของผลผลิตทั้งหมดจะบริโภคในประเทศในรูปแบบผลสด และส่งออกตลาดต่างประเทศ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

สถานการณ์การผลิตสับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

ในปี 2557 – 2561 มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ สับปะรดของภาคตะวันตก มีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 3.84 4.49 และ 0.62 ต่อปี คือ เพิ่มขึ้นจากเนื้อที่เก็บเกี่ยว 275,002 ไร่ ผลผลิต 1,065,624 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,875 กิโลกรัม ในปี 2557 เป็น เนื้อที่เก็บเกี่ยว 312,006 ไร่ ผลผลิต 1,223,390 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,921 กิโลกรัม ในปี 2561 ตามลำดับ เนื่องจากราคาสับปะรดโรงงานที่เกษตรกรขายได้สูงขึ้นตั้งแต่ปี 2557 ถึงปี 2559 อย่างต่อเนื่อง จึงใจให้เกษตรกรขยายการปลูกสับปะรดในพื้นที่ว่าง ปลูกแซมในสวนมะพร้าว ยางพารา ปาล์มน้ำมันที่ปลูกใหม่ และปลูกแทนพืชไร่ เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน เป็นต้น ดังแสดงในตารางผนวกที่ 6

ตารางผนวกที่ 6 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่สับปะรดของภาคตะวันตก ปี 2557 – 2561

ปี	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
2557	275,002	1,065,624	3,875
2558	275,838	1,051,567	3,812
2559	298,602	1,147,786	3,844
2560	312,395	1,237,647	3,962
2561	312,006	1,223,390	3,921
อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)	3.84	4.49	0.62

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ,2562

สำหรับเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่ ในแหล่งผลิตที่สำคัญของภาคตะวันตก ดังแสดงในตารางที่ 2 มีดังนี้

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.80 2.26 และ 0.46 ต่อปี คือ เพิ่มขึ้นจาก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 190,636 ไร่ ผลผลิต 794,855 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 4,169 กิโลกรัม เป็นเนื้อที่เก็บเกี่ยว 199,956 ไร่ ผลผลิต 837,074 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 4,186 กิโลกรัม ในปี 2561 ตามลำดับ

จังหวัดราชบุรี มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.91 17.44 และ 4.02 ต่อปี คือ เพิ่มขึ้นจาก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 32,744 ไร่ ผลผลิต 97,135 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 2,966 กิโลกรัม ในปี 2557 เป็น เนื้อที่เก็บเกี่ยว 52,046 ไร่ ผลผลิต 179,765 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,454 กิโลกรัม ในปี 2561 ตามลำดับ

จังหวัดเพชรบุรี มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.68 4.79 และ 0.11 ต่อปี คือ เพิ่มขึ้นจาก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 32,279 ไร่ ผลผลิต 112,375 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,481 กิโลกรัม ในปี 2557 เป็น เนื้อที่เก็บเกี่ยว 37,120 ไร่ ผลผลิต 128,079 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,450 กิโลกรัม ในปี 2561 ตามลำดับ

จังหวัดกาญจนบุรี มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.80 7.40 และ 2.49 ต่อปี คือ เพิ่มขึ้นจาก เนื้อที่เก็บเกี่ยว 19,343 ไร่ ผลผลิต 61,259 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,167 กิโลกรัม ในปี 2557 เป็น เนื้อที่เก็บเกี่ยว 22,884 ไร่ ผลผลิต 78,472 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 3,429 กิโลกรัม ตามลำดับ

ตารางผนวกที่ 7 เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่สับปรดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2557 - 2561

จังหวัด/ปี	เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)
ประจวบคีรีขันธ์			
2557	190,636	794,855	4,169
2558	193,220	788,239	4,079
2559	204,864	841,348	4,107
2560	209,851	888,667	4,235
2561	199,956	837,074	4,186
อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)	1.80	2.26	0.46
ราชบุรี			
2557	32,744	97,135	2,966
2558	35,265	106,548	3,021
2559	41,119	130,746	3,180
2560	47,001	155,288	3,304
2561	52,046	179,765	3,454
อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)	12.91	17.44	4.02
เพชรบุรี			
2557	32,279	112,375	3,481
2558	28,242	95,862	3,394
2559	31,911	108,085	3,387
2560	33,731	117,859	3,494
2561	37,120	128,079	3,450
อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)	4.68	4.79	0.11
กาญจนบุรี			
2557	19,343	61,259	3,167
2558	19,111	60,918	3,188
2559	20,708	67,607	3,265
2560	21,812	75,833	3,477
2561	22,884	78,472	3,429
อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)	4.80	7.40	2.49

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ,2562

ภาคผนวกที่ 2

ระบบเกษตรพันธสัญญา

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 มีเจตนารมณ์ในการกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยพระราชบัญญัติได้กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในการจัดทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาไว้ ดังนี้

1) ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจการผลิต แปรรูป จำหน่าย หรือส่งออกผลิตผลทางการเกษตร หรือให้บริการด้านระบบการผลิตสินค้าหรือปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา ต้องแจ้งการประกอบธุรกิจหรือยกเลิกการประกอบธุรกิจต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด

2) ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร ต้องจัดทำเอกสารสำหรับการชี้ชวน และร่างสัญญาให้เกษตรกรทราบล่วงหน้า โดยต้องส่งสำเนาเอกสารสำหรับการชี้ชวนให้กับสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด

3) เกษตรกรศึกษาข้อมูลจากเอกสารสำหรับการชี้ชวนและร่างสัญญา รวมทั้งตรวจสอบทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเข้าทำสัญญา

4) ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรจัดทำสัญญา ซึ่งมีรายละเอียดตามที่ พรบ. กำหนด และจัดทำสัญญาฉบับให้กับเกษตรกรในวันทำสัญญา

5) ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรหรือมีส่วนร่วมในการผลิตเกษตรกรดำเนินการผลิตผลิตผลและบริการทางการเกษตรตามสัญญา

6) หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้คู่สัญญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

7) คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรณีคู่สัญญาตกลงกันได้ ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ (มาตรา 37) หากกรณีตกลงกันไม่ได้ ให้จำหน่ายข้อพิพาทและคู่สัญญามีสิทธินำข้อพิพาทไปสู่กระบวนการของอนุญาโตตุลาการหรือนำคดีไปสู่ศาล (มาตรา 37)

8) การเปรียบเทียบปรับโดยคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับกรณีกระทำผิดตาม พรบ. ดังนี้

8.1) กรณีผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร ไม่จดแจ้งหรือเลิกประกอบธุรกิจ ไม่จัดส่งเอกสารสำหรับชี้ชวน ไม่ส่งสัญญาให้เกษตรกรหรือทำการแบ่งสัญญาต้องระวางโทษปรับ (มาตรา 38)

8.2) กรณีคู่สัญญาทำการฝ่าฝืน พรบ. ในระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องระวางโทษปรับ (มาตรา 38)

9) คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาจัดทำประกาศรายละเอียดการฝ่าฝืน พรบ. หรือพฤติกรรมเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรมให้ประชาชนทราบ

ทั้งนี้ จากข้อมูลของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาาระบบเกษตรพันธสัญญา พบว่า มีผู้ประกอบการที่จัดแจ้งประกอบธุรกิจทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญาแล้ว จำนวน 219 ราย โดยมีการประกอบธุรกิจทั้งด้านปศุสัตว์ พืชสวน พืชไร่ และเมล็ดพันธุ์ และมีการจัดทำสัญญาในหลายลักษณะ เช่น สัญญาซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร สัญญาจ้างผลิต สัญญาประกันราคา สัญญาขายและรับซื้อคืน สัญญาโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น โดยมีผู้ประกอบการทางการเกษตรที่จัดแจ้งประกอบธุรกิจในประเทศ สัญญาที่เกี่ยวกับการซื้อขายสับปะรด เพียง 2 ราย ซึ่งประกอบกิจการเป็น ผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หนึ่งราย และอีกหนึ่งรายเป็นโรงงานแปรรูปสับปะรด

พระราชบัญญัติ

ส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

พ.ศ. ๒๕๖๐

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. ๒๕๖๐”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในกรณีที่กฎหมายใดได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาและการใกล้เคียงหรือระงับข้อพิพาทในระบบเกษตรพันธสัญญาไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“ระบบเกษตรพันธสัญญา” หมายความว่า ระบบการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่เกิดขึ้นจากสัญญาการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรประเภทเดียวกันระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรฝ่ายหนึ่งกับบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมตั้งแต่สิบรายขึ้นไป หรือกับ

สหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ หรือกับวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมอีกฝ่ายหนึ่งที่มีเงื่อนไขในการผลิต จำหน่าย หรือจ้างผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างหนึ่งอย่างใด โดยเกษตรกรตกลงที่จะผลิต จำหน่าย หรือรับจ้างผลิตผลิตผลทางการเกษตรตามจำนวน คุณภาพ ราคา หรือระยะเวลาที่กำหนดไว้ และผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรตกลงที่จะซื้อผลิตผลดังกล่าวหรือจ่ายค่าตอบแทนตามที่กำหนดไว้ตามสัญญา โดยผู้ประกอบการกิจการเกษตรเข้าไปมีส่วนในกระบวนการผลิต เช่น เป็นผู้กำหนดวิธีการผลิต จัดหาพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องกำหนดให้การทำสัญญาการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรระหว่างผู้ประกอบการกิจการเกษตรกับบุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่ถึงสิบรายแต่น้อยกว่าสองรายขึ้นไปประเภทใด ต้องนำระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

“ผู้ประกอบการกิจการเกษตร” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบธุรกิจการผลิต แปรรูป จำหน่าย หรือการส่งออกผลิตผลทางการเกษตร หรือให้บริการด้านระบบการผลิตสินค้า หรือปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญา

“เกษตรกร” หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงสหกรณ์การเกษตรหรือกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ และวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หรือเกษตรกรรมอื่นที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“หน่วยงานของรัฐ” หมายความว่า ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น องค์การมหาชน รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

“คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” หมายความว่า คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำจังหวัด แล้วแต่กรณี

“ข้อพิพาท” หมายความว่า ข้อโต้แย้งที่เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกระเบียบหรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ระเบียบและประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา” ประกอบด้วย

(๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ

(๒) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ

(๓) ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย อัยการสูงสุด ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ประธานกรรมการหอการค้าไทย ประธานกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย นายกษัตริย์เกษตร และผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกินเก้าคน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากเกษตรกร จำนวนสามคน ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร จำนวนสามคน และผู้ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านบริหารธุรกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร หรือเศรษฐศาสตร์ จำนวนไม่เกินสามคน

ให้ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มอบหมาย เป็นเลขานุการ หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการ

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ หรือทำงานด้านเกษตรกรรม ธุรกิจทางการเกษตร บริหารธุรกิจ เทคโนโลยีทางการเกษตร หรือเศรษฐศาสตร์

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เป็นบุคคลซึ่งหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้าง เพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่หรือประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง

(๕) เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ เว้นแต่ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในสถาบันอุดมศึกษา

(๖) เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง

มาตรา ๘ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระหรือในกรณีที่รัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการที่แต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังมีได้มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการต่อไป จนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

มาตรา ๙ นอกจากพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) รัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๗

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแผนการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติ

(๒) กำหนดแนวทางหรือมาตรการเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติตาม (๑)

(๓) กำหนดรูปแบบสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาและส่งเสริมให้นำรูปแบบสัญญาดังกล่าวไปใช้

(๔) ส่งเสริมให้มีการทำประกันภัยในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๕) เสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องให้มีการตรากฎหมาย หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๖) ติดตาม ประสานงาน หรือเร่งรัดการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการตามแผนการพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา

(๗) ให้คำแนะนำหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา โดยต้องคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐด้วย

(๘) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ดำเนินการตาม (๒) หรือ (๖)

(๙) ออกประกาศเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในเรื่องต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

(๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย ประกาศตาม (๙) นั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา ๑๑ การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่ง เป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๒ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใด แทนคณะกรรมการ หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

การประชุมคณะอนุกรรมการให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการอาจเชิญบุคคลใดมาเพื่อให้ข้อเท็จจริง ความเห็น คำแนะนำทางวิชาการ หรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๑๔ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

(๒) รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลและสภาพปัญหาเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรพันธสัญญาเสนอต่อคณะกรรมการ เพื่อประกอบการพิจารณาในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

(๓) จัดให้มีการศึกษาวิจัยหรือสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม

(๔) พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับระบบเกษตรพันธสัญญา และนำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการตามมาตรา ๑๐ (๗)

(๕) เผยแพร่ ให้ความรู้ ให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการทำสัญญา การเข้าถึงแหล่งเงินทุน เทคโนโลยีทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องในระบบเกษตรพันธสัญญา และการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรพันธสัญญา

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

มาตรา ๑๕ ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้และผลของคดีถึงที่สุดแล้ว หรือปรากฏข้อเท็จจริงว่าคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมเอาเปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอย่างไม่เป็นธรรม ให้คณะกรรมการมีอำนาจประกาศโดยระบุรายละเอียดของการฝ่าฝืนหรือพฤติกรรม รวมทั้งระบุชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทราบได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งโดยสุจริต คณะกรรมการ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่ต้องรับผิดชอบก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นการกระทำโดยจงใจก่อให้เกิดความเสียหายหรือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

หมวด ๒

ระบบเกษตรพันธสัญญา

ส่วนที่ ๑

ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตร

มาตรา ๑๖ เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรพันธสัญญา ให้ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรที่ประสงค์จะประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาแจ้งการประกอบธุรกิจต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อนเริ่มประกอบกิจการ

หลักเกณฑ์และวิธีการในการแจ้งให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๗ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำทะเบียนผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรและเปิดเผยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ โดยต้องจัดทำและเผยแพร่ในระบบข้อมูลสารสนเทศรวมทั้งสื่ออื่นที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และต้องปรับปรุงระบบทะเบียนให้เป็นปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๑๘ ในกรณีที่ผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรประสงค์จะเลิกการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาจะต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นการล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวันก่อนวันที่จะเลิกการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา

หลักเกณฑ์และวิธีการในการแจ้งให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๑๙ การเลิกประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาหรือการเลิกนิติบุคคลที่ประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา ไม่ว่าจะมีการแจ้งตามมาตรา ๑๘ หรือไม่ ไม่มีผลให้สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาสิ้นสุดลง

ส่วนที่ ๒

การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

มาตรา ๒๐ ก่อนการดำเนินการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรต้องจัดทำเอกสารสำหรับการชี้ชวนและร่างสัญญาให้เกษตรกรผู้เข้าทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาทราบเป็นการล่วงหน้าพร้อมทั้งรับรองความถูกต้องของข้อมูลตามเอกสารสำหรับการชี้ชวน และต้องส่งสำเนาเอกสารสำหรับการชี้ชวนดังกล่าวให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เก็บไว้เพื่อใช้เป็นเอกสารในการตรวจสอบจำนวนหนึ่งชุด

การจัดส่งและเก็บรักษาเอกสารตามวรรคหนึ่งให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

เอกสารสำหรับการชี้ชวนตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีข้อความหรือคำรับรองเกี่ยวกับข้อมูลในการตัดสินใจลงทุนและเข้าทำสัญญา ดังต่อไปนี้

(๑) ข้อมูลทางพาณิชย์ หรือข้อมูลอื่นใดอันเป็นประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ของผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่ประสงค์จะชี้ชวนต่อเกษตรกร

(๒) ข้อมูลแผนการผลิต เงินลงทุน คุณภาพ ตลอดจนประมาณการของจำนวนหรือปริมาณของผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่จะทำการผลิตหรือบริการตามสัญญา ระยะทางที่เหมาะสมในการขนส่งผลิตผลทางการเกษตร ประมาณการระยะเวลาคืนทุน ความคุ้มค่าในการผลิต และภาวะความเสี่ยงที่อาจต้องแยกความรับผิดชอบหรือรับผิดชอบร่วมกัน

(๓) ข้อมูลอันจำเป็นในกระบวนการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรที่เกี่ยวข้องตามสัญญา และให้รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพมาตรฐานของพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ อาหาร ยา ปesticide การผลิต สารเคมี เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรตามสัญญานั้น ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าคุณภาพและมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด

(๔) ข้อมูลอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ให้ถือว่าเอกสารสำหรับการชี้ชวนตามวรรคหนึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

สัญญาที่ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรจัดทำกับเกษตรกร หากข้อความใดในสัญญาขัดหรือแย้งกับข้อความในเอกสารสำหรับการชี้ชวนให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่เกษตรกร

มาตรา ๒๑ สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาต้องจัดทำเป็นหนังสือ ใช้ข้อความภาษาไทยที่เข้าใจง่าย หากมีศัพท์ทางเทคนิคจะต้องมีคำอธิบายประกอบ และอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(๑) ชื่อคู่สัญญา สถานที่ติดต่อระหว่างคู่สัญญา และวันที่ทำสัญญา

(๒) วัตถุประสงค์ของสัญญา โดยระบุลักษณะหรือประเภทของการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร และคุณภาพของผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร

(๓) ระยะเวลาในการปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งต้องมีความสอดคล้องกับระยะเวลาในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตร หรือประมาณการระยะเวลาคืนทุน

(๔) รายละเอียดของสถานที่ผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตร โดยระบุขนาดพื้นที่ และที่ตั้งของสถานที่ดังกล่าว

(๕) หน้าที่ของคู่สัญญา

(๖) ราคาและวิธีการคำนวณราคาวัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตร หากมีการกำหนดราคาโดยอ้างอิงจากราคาตลาด ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าราคาตลาดนั้นจะกำหนดอย่างไร และใช้ราคาตลาด ณ เวลาใด ในกรณีที่เป็นการสัญญาบริการทางการเกษตรต้องกำหนดค่าตอบแทนและวิธีการคำนวณค่าตอบแทนให้ชัดเจน

(๗) วันและสถานที่ในการส่งมอบผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรและการชำระเงิน โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าให้ชำระเงินก่อนการส่งมอบ ในวันส่งมอบ หรือภายในกี่วันนับแต่วันส่งมอบ

(๘) เหตุยกเว้นการไม่ปฏิบัติตามสัญญาในกรณีเกิดเหตุสุดวิสัย หรือเกิดสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์หรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และอยู่นอกเหนือการควบคุมของคู่สัญญา

(๙) กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนของการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรว่าเป็นของคู่สัญญาฝ่ายใด

(๑๐) ผู้รับความเสี่ยงภัยในผลิตผลทางการเกษตรและความเสี่ยงทางการค้าในกรณีที่ผลิตผลทางการเกษตรไม่สามารถจำหน่ายได้ตามราคาที่กำหนดไว้

(๑๑) การเยียวยาความเสียหายจากการผิดสัญญา

(๑๒) สิทธิในการบอกเลิกสัญญาของคู่สัญญา

(๑๓) รายละเอียดอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ให้ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรมีหน้าที่ส่งมอบสัญญาให้เกษตรกรในวันทำสัญญา

มาตรา ๒๒ ในกรณีสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่จัดทำขึ้นไม่มีรายละเอียดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑ ให้เกษตรกรมีสิทธิเลือกว่าจะให้เพิ่มความในสัญญาให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๑ และให้สัญญานั้นมีผลใช้บังคับต่อไป หรือจะบอกเลิกสัญญานั้น ทั้งนี้ เกษตรกรต้องใช้สิทธิเลือกภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ทำสัญญาหรือก่อนส่งมอบผลิตผลทางการเกษตร แล้วแต่ระยะเวลาใดจะสั้นกว่า เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าวให้สัญญาใช้บังคับต่อไป

ในการบอกเลิกสัญญาตามวรรคหนึ่งไม่ตัดสิทธิเกษตรกรในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการหรือการดำเนินการตามสัญญาโดยสุจริต

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาโดยอาจมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ให้คณะกรรมการมีอำนาจกำหนดให้สัญญานั้นต้องทำตามแบบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

การกำหนดแบบของสัญญาตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยคณะกรรมการต้องกำหนดสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของคู่สัญญาให้ชัดเจนเพื่อป้องกันและเยียวยาผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม

การกำหนดแบบของสัญญาไม่มีผลกระทบกับสัญญาที่คู่สัญญาได้จัดทำขึ้นก่อนวันที่ประกาศตามวรรคหนึ่งมีผลใช้บังคับ

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่ผู้ประกอบการกิจการทางเภสัชกรจัดทำสัญญาไม่เป็นไปตามแบบที่คณะกรรมการประกาศกำหนดตามมาตรา ๒๓ ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ให้ถือว่าสัญญาส่วนนั้นไม่มีผลใช้บังคับและให้นำความตามแบบที่คณะกรรมการกำหนดมาใช้บังคับแทน ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิเกษตรกรในการเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการหรือการดำเนินการตามสัญญาส่วนที่ไม่มีผลใช้บังคับโดยสุจริต

มาตรา ๒๕ ห้ามมิให้ผู้ประกอบการกิจการทางเภสัชกรแบ่งสัญญาระหว่างผู้ประกอบการกิจการเภสัชกรกับเกษตรกรหรือกระทำการอื่นใด เพื่อให้การทำสัญญาไม่เข้าลักษณะของสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้

กรณีที่มีการทำสัญญาตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าสัญญานั้นเป็นสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญา

มาตรา ๒๖ ให้ถือว่าข้อตกลงหรือเงื่อนไขใดในสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาดังต่อไปนี้ไม่มีผลใช้บังคับ

(๑) ข้อตกลงที่บังคับให้เกษตรกรต้องรับมอบพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ อาหาร ยา และปัจจัยการผลิต สารเคมี เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรใด ๆ ที่ไม่มีคุณภาพ ตามที่ผู้ประกอบการกิจการทางเภสัชกรจัดหา หรือไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญา หรือที่ไม่มีฉลาก หรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานสินค้า ตามที่กฎหมายนั้น ๆ กำหนด

(๒) ข้อตกลงที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการกิจการทางเภสัชกรต่อเกษตรกรในความชำรุดบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานของพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ อาหาร ยา สารเคมี เครื่องมือ อุปกรณ์ ปัจจัยการผลิต หรือสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรใด ๆ แก่เกษตรกรที่ผู้ประกอบการกิจการทางเภสัชกรเป็นผู้จัดหา

(๓) ข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่กำหนดให้มีการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน หรือสิทธิใด ๆ ของเกษตรกรให้แก่ผู้ประกอบการกิจการทางเภสัชกรภายหลังจากการบอกเลิกสัญญาหรือในกรณีที่ผิดสัญญา

(๔) ข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ให้เกษตรกรต้องรับผิดชอบในสัญญาแม้เกิดเหตุสุดวิสัยหรือสาธารณภัย อันไม่อาจจะโทษฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้

(๕) ข้อตกลงที่ให้สิทธิผู้ประกอบการกิจการทางเภสัชกรในการบอกเลิกสัญญาโดยเกษตรกรไม่ได้ผิดสัญญาในข้อสาระสำคัญ

(๖) ข้อตกลงที่เรียกหรือกำหนดให้เกษตรกรต้องมีการะเพิ่มขึ้นมากกว่าภาระที่กำหนดไว้ในเวลาที่ทำสัญญา

ให้ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทประจำจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ อัยการจังหวัดซึ่งได้รับมอบหมาย พาณิชย์จังหวัด ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม นายอำเภอในท้องที่มีข้อพิพาท และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรหรือ การบริหารธุรกิจซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวนไม่เกินสามคน เป็นกรรมการ

ให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๓๒ ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๑ มาใช้บังคับแก่วาระ การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการประชุมของคณะกรรมการใกล้เคียง ข้อพิพาท โดยอนุโลม

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่มีพื้นที่ในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรตามสัญญา ในระบบเกษตรพันธสัญญาที่มีข้อพิพาทครอบคลุมพื้นที่ตั้งแต่สองจังหวัดขึ้นไป ให้คณะกรรมการใกล้เคียง ข้อพิพาทในจังหวัดที่มีพื้นที่ในการผลิตผลผลิตหรือบริการทางการเกษตรที่มีข้อพิพาทส่วนใหญ่ตั้งอยู่ เป็นผู้ดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท เว้นแต่คณะกรรมการจะกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอำนาจในการพิจารณา ของคณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทในกรณีนี้เป็นประการอื่น

ในกรณีมีข้อพิพาทในการปฏิบัติตามสัญญาระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจทางการเกษตรรายใดรายหนึ่ง กับเกษตรกรหลายรายในประเด็นเดียวกันและคู่สัญญาร้องขอให้มีการรวมกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท ให้นำความในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๔ ให้คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทให้แล้วเสร็จ ภายในยี่สิบวันนับแต่วันที่ประธานกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทได้รับคำร้อง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณา ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทมีหนังสือแจ้งให้คู่สัญญาทราบ ก่อนครบกำหนดเวลาดังกล่าว ในการนี้ให้ขยายระยะเวลาในการดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทออกไปได้อีก ไม่เกินสิบวันนับแต่วันที่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว

มาตรา ๓๕ คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทอาจขอให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือ ส่งเอกสารหรือหลักฐานอื่นใดเพื่อประกอบการพิจารณาภายในระยะเวลาที่กำหนดได้

มาตรา ๓๖ ในระหว่างกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท นับแต่วันที่ประธานกรรมการใกล้เคียง ข้อพิพาทได้รับคำร้องตามมาตรา ๒๙ จนถึงวันที่คณะกรรมการใกล้เคียงข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาท หรือวันที่คู่สัญญาทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณี ห้ามมิให้คู่สัญญา

(๑) ชะลอ ระวัง หรือยุติการปฏิบัติหน้าที่ตามสัญญาจนเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหาย

(๒) ในกรณีที่สัญญาสิ้นสุดลงระหว่างกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท ห้ามมิให้คู่สัญญา กระทำการใด ๆ ที่เป็นการเสียหายแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งทั้งทางตรงและทางอ้อม

(๓) ทำข้อตกลงเพิ่มเติมหรือแก้ไขสัญญาเพื่อให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับความเสี่ยงภัย รับภาระ หรือมีหน้าที่เพิ่มเติม โดยไม่มีค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม

ในกรณีที่มีการทำข้อตกลงหรือแก้ไขสัญญาตาม (๓) ให้ถือว่าข้อตกลงนั้นไม่มีผลใช้บังคับ
 มาตรา ๓๗ ในกรณีที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ ให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
 จัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่สัญญา และให้ข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอม
 ยอมความมีผลผูกพันคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ในกรณีที่คู่สัญญาไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ย
 ข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น

คำสั่งจำหน่ายข้อพิพาทตามวรรคหนึ่งไม่ตัดสิทธิคู่สัญญาที่จะนำข้อพิพาทไปสู่การพิจารณา
 ของอนุญาโตตุลาการหรือนำคดีไปสู่ศาล และในกรณีที่มีเกษตรกรซึ่งได้รับความเสียหายจากการปฏิบัติ
 ตามสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาหลายคนและเกษตรกรร้องขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม
 ให้คณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีหนังสือแจ้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดำเนินการประสานงาน
 เพื่อให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป

ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง
 ยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจ และให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้
 ออกคำสั่งบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าว โดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ
 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้รับข้อพิพาทไว้พิจารณา ให้อายุความในการฟ้องคดี
 สะดุดหยุดลง นับแต่วันที่ประธานกรรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทรับคำร้องจนถึงวันที่คณะกรรมการไกล่เกลี่ย
 ข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาทหรือวันที่คู่สัญญาทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณี

หลักเกณฑ์และวิธีการในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการจัดทำสัญญาประนีประนอม
 ยอมความ ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

หมวด ๔ บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๘ ผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๖ มาตรา ๑๘
 มาตรา ๒๐ หรือมาตรา ๒๑ วรรคสอง หรือฝ่าฝืนมาตรา ๒๕ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท

มาตรา ๓๙ คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๖ (๑) หรือ (๒) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
 สามแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ฝ่าฝืน

มาตรา ๔๐ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น
 เกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบใน
 การดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้น
 ไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้
 สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

มาตรา ๔๑ ในกรณีที่การผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรในระบบเกษตรพันธสัญญาใด ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนอันเนื่องมาจากการใช้ปัจจัยการผลิต หรือกระบวนการผลิตภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรกำหนด ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตร มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายเพื่อการนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าผลกระทบนั้น เกิดขึ้นจากเหตุสุดวิสัย หรือเป็นการกระทำหรือละเว้นการกระทำของเกษตรกรในการไม่ปฏิบัติตามขั้นตอน หรือเงื่อนไขที่ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรกำหนด

ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหาย ซึ่งผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่ทางราชการต้องรับภาระจ่ายจริงในการขจัดมลพิษหรือฟื้นฟูคุณภาพ สิ่งแวดล้อม

มาตรา ๔๒ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจ เปรียบเทียบได้

คณะกรรมการเปรียบเทียบตามวรรคหนึ่ง ให้ประกอบด้วย ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นกรรมการ และผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นกรรมการและเลขานุการ โดยให้มีทั้งในเขตกรุงเทพมหานครและในส่วนภูมิภาคได้ตามที่รัฐมนตรี กำหนดตามความเหมาะสม

หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาของคณะกรรมการเปรียบเทียบให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยให้คำนึงถึงสภาพความร้ายแรงของการกระทำความผิด การกระทำความผิดซ้ำ และการป้องกันมิให้ ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดซ้ำอีก

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๓ เมื่อมีประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการแจ้งตามมาตรา ๑๖ แล้ว ให้ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรซึ่งประกอบธุรกิจในลักษณะที่เป็นการประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญา ตามพระราชบัญญัตินี้ อยู่แล้ว และประสงค์จะประกอบธุรกิจในระบบเกษตรพันธสัญญาต่อไป แจ้งการประกอบธุรกิจตามมาตรา ๑๖ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๔๔ ในวาระเริ่มแรก ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำทะเบียน ผู้ประกอบการกิจการทางการเกษตรตามมาตรา ๑๗ ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่รัฐมนตรี ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการแจ้งตามมาตรา ๑๖

มาตรา ๔๕ ในวาระเริ่มแรก ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ปฏิบัติหน้าที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ (๔) ทั้งนี้ ต้องไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๔๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๖ ให้สัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาที่ยังมีผลใช้บังคับอยู่ มีผลผูกพันคู่สัญญาต่อไปจนกว่าสัญญาจะสิ้นสุดลง และในกรณีที่มีข้อพิพาทในการปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติในหมวด ๓ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และบทกำหนดโทษตามมาตรา ๓๙ มาใช้บังคับ

มาตรา ๔๗ บรรดาเรื่องร้องเรียนตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ ที่สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และอยู่ระหว่างการดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

มาตรา ๔๘ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการออกประกาศหรือระเบียบตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

ผู้รับสนองพระราชโองการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ปัจจุบันมีการนำระบบเกษตรพันธสัญญามาใช้ในกระบวนการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างแพร่หลาย ซึ่งหากมีการส่งเสริมและพัฒนาาระบบเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความร่วมมือ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตรอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางด้านรายได้ และได้รับการถ่ายทอดความรู้อันจำเป็นตลอดจนเทคโนโลยีการผลิตที่มีมาตรฐาน มีการควบคุมต้นทุนในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร มีการป้องกันความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกและผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตรสามารถประกอบธุรกิจโดยได้รับผลิตผลที่มีคุณภาพมาตรฐานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นและความเข้มแข็งทางธุรกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าเสรีได้ต่อไป อย่างไรก็ตาม โดยที่การทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญามีลักษณะผสมผสานระหว่างสัญญาจ้างทำของ สัญญาจ้างแรงงาน และสัญญาซื้อขายซึ่งมีความซับซ้อนและยุ่งยากในการวิเคราะห์ถึงความคุ้มค่าและต้นทุนในการผลิตผลิตผลหรือบริการทางการเกษตร ส่งผลให้ในกรณีที่คู่สัญญาเป็นเกษตรกรรายย่อยซึ่งมีอำนาจต่อรองในการทำสัญญาน้อยกว่าผู้ประกอบธุรกิจทางการเกษตร มีความเสี่ยงในการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาสมควรที่รัฐจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสัญญาในระบบเกษตรพันธสัญญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนดกลไกในการส่งเสริมและพัฒนาาระบบเกษตรพันธสัญญา จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวกที่ 3

แบบสอบถาม

ชุดที่.....

แบบสอบถาม

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการทำระบบเกษตรพันธสัญญา กรณีศึกษา สับปะรดโรงงานภาคตะวันตก

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด โดยคำตอบของท่านทางผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และจะนำไปเผยแพร่ค่าประมาณทางสถิติที่เป็นค่าเฉลี่ยเท่านั้น ซึ่งแบบสอบถามมีเนื้อหาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ผู้สัมภาษณ์.....วันที่.....
ชื่อหมู่บ้าน.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1. ท่านมีการทำสัญญา/ข้อตกลงซื้อขายผลผลิตสับปะรดโรงงานหรือไม่
( ) ทำสัญญา/ข้อตกลงซื้อขายผลผลิต
( ) ไม่ทำสัญญา/ข้อตกลงซื้อขายผลผลิต
2. เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง
3. อายุ.....ปี
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน
( ) มัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า
( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
( ) อนุปริญญา/ปวส.
( ) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า
5. การขึ้นทะเบียนเกษตรกร
( ) ขึ้นทะเบียนเกษตรกร
( ) ไม่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร
6. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด หรือไม่
( ) เป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด
( ) ไม่เป็นสมาชิกสหกรณ์ หรือกลุ่มผู้ปลูกสับปะรด
7. ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา ท่านได้เข้าร่วมอบรมเพิ่มความรู้ทางวิชาการเกษตรจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชน จำนวน.....ครั้ง
8. ประสบการณ์ในการผลิตสับปะรดโรงงาน.....ปี
9. จำนวนแรงงานที่ใช้ในการผลิตสับปะรดโรงงานรวม.....คน
( ) จำนวนแรงงานในครัวเรือน.....คน
( ) จำนวนแรงงานจ้างในไร่.....คน
10. การผลิตสับปะรดโรงงานได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP หรือไม่
( ) ได้รับ
( ) ไม่ได้รับ

11. เนื้อที่เพาะปลูกสับปะรดโรงงาน ปี 2561 รวมจำนวน.....ไร่

การถือครองที่ดิน	เอกสารสิทธิ์	การชลประทาน
เป็นที่ดินของตัวเอง จำนวน.....ไร่	( ) มี ( ) ไม่มี	( ) ในเขต ( ) นอกเขต
เป็นที่ดินเช่า จำนวน.....ไร่	( ) มี ( ) ไม่มี	( ) ในเขต ( ) นอกเขต
เป็นที่ดินที่ทำได้ฟรี จำนวน.....ไร่	( ) มี ( ) ไม่มี	( ) ในเขต ( ) นอกเขต
เป็นที่ดินอื่นๆ โปรตระกูล..... จำนวน.....ไร่	( ) มี ( ) ไม่มี	( ) ในเขต ( ) นอกเขต

12. การผลิตสับปะรดโรงงาน ปี 2561

	แปลงที่ 1	แปลงที่ 2	แปลงที่ 3	แปลงที่ 4	แปลงที่ 5
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่
ช่วงเดือนเก็บเกี่ยว (ม.ค.-ธ.ค.61)					
ผลผลิต (ตัน)					
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)					

การผลิตสับปะรดโรงงานปี 2561 (ต่อ)

	แปลงที่ 6	แปลงที่ 7	แปลงที่ 8	แปลงที่ 9	แปลงที่ 10
เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่
เนื้อที่เก็บเกี่ยว (ไร่)	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่	ไร่
ช่วงเดือนเก็บเกี่ยว (ม.ค.-ธ.ค.61)					
ผลผลิต (ตัน)	ตัน	ตัน	ตัน	ตัน	ตัน
ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	กก.	กก.	กก.	กก.	กก.

13. การขายผลผลิตสับปะรดโรงงานของท่านใน ปี 2561

ผู้ซื้อ/ลูกค้า	ปริมาณ (ตัน)	ราคา (บาท/กก.)	ระยะทางจากไร่ถึงจุดรับซื้อผลผลิต (กิโลเมตร)	ระยะเวลาในการรอส่งมอบ ณ จุดรับซื้อผลผลิต (ชั่วโมง)	ระยะเวลาที่ได้รับชำระเงินหลังจากส่งมอบผลผลิต (วัน)
โรงงานแปรรูป แบบมีสัญญาข้อตกลง					
โรงงานแปรรูป แบบไม่มีสัญญาข้อตกลง					
แผงรับซื้อ (เพื่อเข้าโรงงานแปรรูป)					
สหกรณ์					
พ่อค้ารวบรวม (ผลสด)					
อื่นๆ (ระบุ).....					

14. ระยะทางจากไร่ถึงโรงงานแปรรูป.....กิโลเมตร

15. คริวเรือนของท่านมีการกู้ยืมเงินมาลงทุนผลิตสับปะรดโรงงานหรือไม่

( ) กู้ ( ) ไม่ได้กู้

16. รวมหนี้สินทุกแหล่งเงินกู้.....บาท

17. แหล่งเงินกู้ที่ท่านมาจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ( ) ธนาคารพาณิชย์ ( ) กลุ่มเกษตรกร
 ( ) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ( ) ญาติพี่น้อง
 ( ) สหกรณ์การเกษตร ( ) อื่นๆ โปรดระบุ.....
 ( ) พ่อค้า นายทุนท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

18. ท่านทราบหรือไม่ว่ามีการประกาศใช้ พรบ. ส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 และทราบมาจากแหล่งใด

- ( ) ทราบ
 ( ) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ( ) เพื่อนบ้าน
 ( ) ผู้ประกอบธุรกิจ (โรงงานแปรรูป) ( ) สื่อสิ่งพิมพ์/โทรทัศน์
 ( ) อินเทอร์เน็ต/เว็บไซต์ ( ) อื่นๆ.....
 ( ) ไม่ทราบ

19. ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อระบบเกษตรพันธสัญญาซื้อขายสับปะรดโรงงาน ภายใต้ พรบ. ส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลขที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่าน
 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย และ 1 = น้อยที่สุด

ความคิดเห็นต่อระบบเกษตรพันธสัญญาซื้อขายสับปะรดโรงงาน	ระดับความคิดเห็น				
	5	4	3	2	1
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ พรบ. ฯ					
2. ความเชื่อมั่นว่าจะมีความมั่นคงต่อรายได้					
3. มีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน ลดปัญหาความเสี่ยงด้านการตลาด ทำให้ราคาขายมีเสถียรภาพ					
4. ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณตรงตามความต้องการของตลาด					
5. สามารถทราบรายละเอียดเงื่อนไขล่วงหน้าก่อนตัดสินใจทำสัญญา					
6. สามารถเปลี่ยนแปลงสัญญาได้เมื่อครบกำหนดระยะเวลา					
7. มีการคุ้มครองการทำสัญญาระหว่างคู่สัญญา					
8. มีความมั่นใจในภาครัฐที่เข้ามามีบทบาทเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท					
9. ความสำคัญของโรงงานแปรรูปที่ปฏิบัติตาม พรบ. ฯ					
10. การประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบอย่างทั่วถึง					

ภาคผนวกที่ 4

ผลการศึกษาจากการใช้โปรแกรมทางสถิติบนคอมพิวเตอร์ (EViews)

ตารางผนวกที่ 8 แบบจำลองโลจิสต์

Dependent Variable: Z

Method: ML - Binary Logit (Newton-Raphson / Marquardt steps)

Date: 08/28/19 Time: 08:26

Sample: 1 300

Included observations: 300

Convergence achieved after 5 iterations

Coefficient covariance computed using observed Hessian

Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
C	-5.21308	0.960124	-5.429591	0.000
EDU	-0.089824	0.205666	-0.436747	0.662
EXPERI	-0.006694	0.012569	-0.532578	0.594
FARM	0.648471	0.336622	1.926406	0.054
LAB	0.087676	0.067449	1.299888	0.194
AREA	0.014085	0.005509	2.556574	0.011
TITLE	0.012519	0.003801	3.294065	0.001
IRR	0.311944	0.547159	0.570115	0.569
GAP	1.334329	0.516416	2.583827	0.010
QUANT	0.000237	9.41E-05	2.520804	0.012
DISTANT	0.000467	0.00256	0.18238	0.855
DELIVT	0.024172	0.013948	1.733006	0.083
PRICE	0.736917	0.190454	3.869255	0.000
MONEYT	-0.026504	0.036657	-0.723026	0.470
DEBT	-1.56E-07	4.41E-07	-0.353213	0.724
GROUP	-0.435229	0.293333	-1.483739	0.138
COGN	0.150067	0.19244	0.779809	0.436
ABIDA	0.310039	0.323143	0.959447	0.337
McFadden R-squared	0.246294	Mean dependent var		0.496667
S.D. dependent var	0.500824	S.E. of regression		0.426541
Akaike info criterion	1.164824	Sum squared resid		51.3062
Schwarz criterion	1.387051	Log likelihood		-156.7237
Hannan-Quinn criter.	1.25376	Deviance		313.4473
Restr. deviance	415.875	Restr. log likelihood		-207.9375
LR statistic	102.4276	Avg. log likelihood		-0.522412
Prob(LR statistic)	0.0000			
Obs with Dep=0	151	Total obs		300
Obs with Dep=1	149			

ตารางผนวกที่ 9 ค่าประมาณการจากแบบจำลอง

Expectation-Prediction Evaluation for Binary Specification

Equation: DECIDE_L_P

Date: 08/28/19 Time: 09:03

Success cutoff: C = 0.5

	Estimated Equation			Constant Probability		
	Dep=0	Dep=1	Total	Dep=0	Dep=1	Total
P(Dep=1)≤C	118	42	160	151	149	300
P(Dep=1)>C	33	107	140	0	0	0
Total	151	149	300	151	149	300
Correct	118	107	225	151	0	151
% Correct	78.15	71.81	75.0	100	0	50.33
% Incorrect	21.85	28.19	25	0	100	49.67
Total Gain*	-21.85	71.81	24.67			
Percent Gain**	NA	71.81	49.66			

	Estimated Equation			Constant Probability		
	Dep=0	Dep=1	Total	Dep=0	Dep=1	Total
E(# of Dep=0)	99.07	51.93	151	76	75	151
E(# of Dep=1)	51.93	97.07	149	75	74	149
Total	151	149	300	151	149	300
Correct	99.07	97.07	196.14	76	74	150.01
% Correct	65.61	65.15	65.38	50.33	49.67	50
% Incorrect	34.39	34.85	34.62	49.67	50.33	50
Total Gain*	15.28	15.48	15.38			
Percent Gain**	30.76	30.76	30.76			

*Change in "% Correct" from default (constant probability) specification

**Percent of incorrect (default) prediction corrected by equation

ตารางผนวกที่ 10 ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการเข้าระบบเกษตรพันธสัญญา

ตัวแปร	สูงสุด	ต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย
EDU	4	1	1.31
EXPERI	60	2	20.72
FARM	1	0	0*
LAB	1	13	4.52
AREA	335	1	29.32
TITLE	100	0	78.33
IRR	1	0	0*
GAP	1	0	0*
QUANT	9,333	300	2,863.41
DISTANT	350	2	46.54
DELIVT	48	3	16.54
PRICE	20	1	2.82
MONEYT	30	3	7.47
DEBT	6,000,000	0	200,906.67
GROUP	1	0	0*
COGN	5	1	1.48
ABIDA	1	0	0*

หมายเหตุ *ตัวแปรหุ่นแทนค่าด้วย 0

